

ТОРА

1/2023

STIHL

www.stihl.bg

ТЪРСИТЕ ЛИ БИЗНЕС ИДЕЯ?

Разберете какво правят другите дървопреработватели!

Започнете своя бизнес с банциг Wood-Mizer

И печелете пари, обработвайки дървесина!

www.woodmizer.bg

office@ecotechproduct.com

Екотехпродукт ООД

София 1186, ул. „Стар Лозенски път“ № 38

тел./факс: 02/979 17 10

тел.: 02/462 70 35

тел.: 089 913 31 10

Wood-Mizer®

from forest to final form

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:

Инж. Тони КРЪСТЕВ – директор
на Дирекция „Горско стопанство“
в ИАГ

Членове:

Проф. д-р Иван ПАЛИГОРОВ –
председател на Съюза на
лесовъдите в България и
декан на факултет „Стопанско
управление“ в ЛТУ

Доц. д-р Евгени ЦАВКОВ –
преподавател по дендрология
в ЛТУ и уредник на Музея на
Лесотехнически университет

Д-р инж. Георги ГОГУШЕВ –
зам.-директор на Регионалната
дирекция по горите – Благоевград

Д-р инж. Росен АНДРЕЕВ –
експерт по ловно стопанство
в Югозападното държавно
предприятие

Инж. Росен РАЙЧЕВ – директор на
Дирекция „Контрол по опазване на
горските територии“ в ИАГ

Секретар:

Радка ЛЯХОВА –
главен експерт в Дирекция
„Информационно-административни
дейности“ в ИАГ

Главен редактор:

Светлана БЪНЗАРОВА
banzarova@abv.bg

Редакционен екип:

Женя СТОИЛОВА
редактор
zhenia.stoilova@gmail.com

Д-р инж. Павел ПАВЛОВ
редактор
pavelppj@gmail.com

Ваня КИСЬОВА-ИЛИЕВА
технически редактор
vvvkisiova@gmail.com

Лили ШИВАРОВА
графичен дизайнер
shivarova_gora@abv.bg

Йордан ДАМЯНОВ
фоторепортер
jordan.damianov@abv.bg

Станислава КРУМОВА
старши счетоводител
tania_mit@abv.bg

Съдържание:

2 ИНТЕРВЮ

Н. Пр. д-р инж. Меглена Плугчиева

4 ДЕЛНИЧНИ СРЕЩИ

ДГС – Тича: Когато лесовъдът
е създател

8 ПРОЕКТИ

ИАГ е партньор в проект „Подпо-
магане на страните от Централна и
Източна Европа при разработване на
стратегии и планове за действие за
биоикономика“

12 ЧЕСТИТ ЮБИЛЕЙ!

70-годишен юбилей записа
в своята история Лесотехническият
университет

14

14 ЕДИН ДЕН НА ...

Дивечовъдът от ДЛС „Витиня“
Георги Наков

18 МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНОПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ ПО АРБОРИСТИКА

Градското горско стопанство – във
фокуса на учени и практики

21 ЛЕСОЗАЩИТА

Над 12 000 дка гори ще бъдат
третираны срещу борова
процесионка през 2023 година

22 ЛЕСОВЪДСТВО

Принципът за постоянна гора
и природосъобразното горско
стопанство – минало и настояще

25 НАЦИОНАЛЕН СЕМИНАР

Климатът и дървесните видове,
които могат да формират бъдещите
гори в България

26 СПОДЕЛЕН ОПИТ

Клоналните тополови колонии:
опит и перспективи

28 ГОРСКА ПЕДАГОГИКА –

забавна страничка за малки
и пораснали деца

III ОБИЧАМ БЪЛГАРИЯ

„Сурва да я има, пък другото
ще се оправи!“

www.facebook.com/spisaniegora

Илюстрация на корицата: Габриела ГЕОРГИЕВА, 8 г., София

Адрес на редакцията

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 02 988 86 42
http://www.gorabg-magazine.info
E-mail: gora@iag.bg

Банка ДСК ЕАД,
гр. София, клон Стамболийски,
IBAN: BG97STSA93003104045001
BIC: STSABGSF

Годишен абонамент - 30 лв.
Отделен брой - 3 лв.

Печатни коли 4.
Формат 1/8 от 60/90.
Броят е подписан за
печат на 30.01.2023 г.
Индекс 20346.
Печат „Фатум“ ООД
ISSN 0861 - 7570

Н. Пр. д-р инж. Меглена Плугчиева

Да се отстоява професионализмът и гордо да се носи името български лесовъд

Д-р инж. Меглена Плугчиева е родена на 12 февруари 1956 година. През 1979 г. се дипломира във ВЛТИ по специалностите „Горско стопанство“ и „Екология“. Работи като инспектор в РИОСВ – Варна, зам.-директор на ГС – Варна, началник-отдел „Международно сътрудничество“ в Комитета по горите към МС. През 1989 г. защитава докторска дисертация. Специализира в Германия в Научния институт по горите в Гьотинген и в Научния институт по горска политика към Университета във Фрайбург. Консултант на Германското дружество за тех-

ническо сътрудничество (GTZ) в Българо-германския проект за горите.

От 2001 до 2004 г. е зам.-министър на земеделието и горите и председател на екипа по глава „Земеделие“ в преговорите за присъединяване на България към ЕС.

Извънреден и пълномощен посланик на Република България във ФРГ през 2004 – 2009 и в Конфедерация Швейцария и Княжество Лихтенщайн през 2012 – 2018 година.

Депутат в Народното събрание е през 1995 – 1997, 1999 – 2001 и 2009 – 2012 година. От 2019 до 20 януари 2023 г. е посланик в Черна гора.

– Ваше Превъзходителство, какво цените най-много в дейността си като извънреден и пълномощен посланик в Германия, Швейцария и Княжество Лихтенщайн?

– Най-важно за мен винаги е било да представям България по най-добрия начин, така че да събужда интерес, симпатия и уважение към страната ни! На изпращането ми като посланик за Германия през 2004 г. един колега от Министерството на земеделието и горите ми каза: „Помни – сутрин, като се погледнеш в огледалото, това не си ти, това е лицето на България“. И това е огромна отговорност!

За всяка страна трябва да се говори отделно, защото, разбира се, има и разлики, и специфика. В Германия в периода 2004 – 2008 г. беше най-важно да убедим германските политици, а и обществото и медиите, че страната ни заслужава членство в Европейския съюз. Което Германия подкрепи, но беше последна сред всички държави членки на ЕС и ратификацията на договора беше в последния възможен момент – на 26 октомври 2006 година.

В Швейцария се знаеше малко за България и съм много горда, че с моя екип от посолството успяхме в периода

2012 – 2018 г. да покажем на швейцарските партньори големия икономически потенциал и специално индустриалния капацитет на България, особено в ИТ сектора, както и богатата българска история, култура и изкуство. Швейцарците бяха силно впечатлени и респектирани. Тази информация почти липсваше, защото, както споделях те, новините за България, прочетени в медиите, не бяха най-добрите. За съжаление, медиите се фокусират главно върху лошите новини и така формират мнение в обществото.

И в Княжество Лихтенщайн успяхме да представим силните страни на България, като за уважението към страната ни допринесе много и Н.В. Цар Симеон Сакскобургготски, който е в родствени връзки с княжеския двор там. Размяната на множество посещения на политическо ниво в България и в Германия и Швейцария помогнаха изключително много за взаимното опознаване и активизиране на двустранните отношения между страните ни. Личният контакт си остава незаменим показва моята дългогодишна практика. Много важна и вълнуваща беше работата ми и с българската общност в двете страни. Исках в посолството българите да са като у дома си и винаги да чувстват грижата и подкрепата на българската

държава, а чрез многобройните културни инициативи, особено за Националния ни празник 3-ти март и за 24-ти май, да усещат Родината, макар и да са далеч от нея.

– Посланик на България в Черна гора сте от януари 2019 година. Бихте ли ни разказали накратко как изглежда тази малка балканска страна и нейният народ през Вашите очи и как ще я запомните?

– Искрено казано, Черна гора ми е много на сърце. Народите ни са изключително близки по история, култура, език и менталитет, а хората са много сърдечни и приятелски настроени към нас! В природно отношение обичам да казвам, че Черна гора е голяма страна на малка територия. На близо 14 000 км² има огромно биоразнообразие – 5 национални парка, уникално крайбрежие по Адриатическо море, планини, каньони, а 2/3 от най-голямото езеро на Балканите – Шкодренското, е на черногорска територия.

Жалко е обаче, че Черна гора, която до 2020 г. беше водач в колоната на страните от региона на Западните Балкани кандидатки за членство в ЕС, заради политическата криза в последните две години забави темпото и сега е с тежки институционални и икономически проблеми и голяма емиграция.

– Как присъства и се приема България в черногорското общество и какви са двустранните ни отношения?

– Важното за мен е, че България присъства ярко в Черна гора и в последните 4 г. успяхме да направим много, за да надградим двустранните ни отношения, които са от векове, и особено чрез проекти по българската помощ за развитие постигнахме много. Организирахме от посолството реализацията на 8 проек-

та, на стойност около 340 000 евро, в сферата на здравеопазването чрез закупуване на оборудване за болници и линейки, в сферата на екологията и проекти в помощ на училища и деца в неравностойно положение. Тази помощ, както и многобройните културни инициативи и прояви на посолството се оценяват изключително високо сред черногорската общественост.

Трудно мога да изброя всички проекти, но се радвам, че сътрудничеството между националните библиотеки, държавните архиви, БАН и сродна институция от Черна гора, както и между градове получи тласък и в резултат имаме много добри проекти и общи инициативи.

Искушена съм да спомена само един факт: първата книга на кирилица е псалтир, печатан преди 540 г. в Цетине – старата столица на Черна гора, но се съхранява в София в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ и в Националния архив на БАН. Изложба по темата бе представена и в двете страни, както и множество други изложби, документиращи събития от общата ни история от времето на цар Самуил, по-късно от периода на Средновековието и в по-новата история от двете посещения на цар Фердинанд I в Черна гора.

Най-голям тласък на двустранните отношения обаче дават посещенията на високо държавно и политическо ниво и в тази връзка трябва специално да подчертая посещението на президента Румен Радев в началото на юли 2022 г., което премина в прекрасна приятелска атмосфера с домакина – президента Мило Джуканович, и с много конкретни договорености, но за тяхната реализация трябва редовни и стабилни правителства и в двете страни.

– Предполагаме, че една от първите Ви задачи като дипломат, но и лесовъд, е била да установите връзки с Черногорското министерство на земеделието. Разбрахме, че сте инициатор на подписването на Споразумение за партньорство и обучение на студенти от Черна гора в ЛТУ у нас?

– Вярно е. И още през 2019 г. организирах посещение в Черна гора на делегация от директорите на държавните горски предприятия, водена от тогавашния зам.-министър на земеделието и горите, и веднага след това последва посещение на черногорския зам.-министър, отговарящ за горите, в София, като беше подписано Споразумение за сътрудничество между министерствата и партньорство с Лесотехническият университет в България. В

Черногорския университет няма факултет по горско стопанство и затова пледирам за по-тесни контакти и привличане на черногорски студенти за обучение в Лесотехническият университет.

През 2022 г. за моя радост имаше още две горски делегации – на Сдружението на жените лесовъди „Клуб „Фортуна“ и на колегите от ДЛС „Дикчан“. Имах и по-големи планове, но за съжаление пандемията от COVID-19 осуети част от тях.

– Една много хубава инициатива, която осъществихте, е побратимяването на градовете Котор и Несебър.

– Изключително се радвам, че успях да възстановя това партньорство. Двата града са в Списъка на световното културно, историческо и природно наследство на ЮНЕСКО и сътрудничеството им е съвсем естествено, но и много полезно за двете страни. В края на май т.г. в тази връзка гостувах три ансамбъла от читалища в Несебър, които изнесоха грандиозни концерти и спечелиха черногорската публика с уникалните си изпълнения. Трябва да добавя, че успяхме да направим контакти и между кметовете на Велико Търново и старата столица на Черна гора Цетине, които да обсъдят възможни проекти и инициативи за следващите години.

Успях да организирам размяна на двустранни посещения между кмета на София Йорданка Фандъкова и кмета на Подгорица Иван Вукович. Подгорица има много какво да почерпи като опит от София и в сферата на утилизацията на отпадъци, зелените системи, опазването на въздуха, туризма и рекламата.

– Как виждате развитието на двустранните отношения между Черна гора и България в бъдеще?

– Убедена съм, че има голям потенциал за развитие и задълбочаване на двустранните ни отношения. Имам много общи културно-исторически корени, ползваме обща българска азбука. Черна гора върви по нашите стъпки и може да ползва нашия добър опит, а защо не и да се поучи от грешките ни в подготовката си за членство в ЕС. Важно е за тази балканска страна да се научи да използва целесъобразно средствата от предприемаческите европейски фондове и особено в селското стопанство, регионалното развитие и за инфраструктурните проекти.

В сферата на търговско-икономическите отношения има широко поле за действие, но това изисква по-добра транспортна свързаност между страните

ни, а липсата ѝ към момента е сериозна пречка. Възползвам се от възможността да споделя, че през 2019 г. имаме разговори за комбинирана самолетна връзка Истанбул – София с междинно кацане в Подгорица, а за летния сезон и полет Истанбул – Варна – Тиват на Адриатическо море, но пандемията спря тази инициатива. Все пак се надявам в бъдеще тя да бъде реализирана. В областите на туризма, енергетиката (зелена енергия), във високопланинското земеделие, преработващата промишленост, винарството, горското стопанство, дървообработваща промишленост Черна гора има потенциал, а това означава и възможности за още по-активно сътрудничество с България.

– Какво бихте пожелали на лесовъдската колегия в България?

– Нека да кажа, че връзката ми с лесовъдската колегия, независимо на какъв пост съм била, е жива и трайна и както хубаво е казал нашият народ: „Старата любов ръжда не хваща“. В тези много сложни в политическо отношение времена и в условията на нова световна политика по климата българските гори, горскостопанската наука и съответно лесовъдската колегия заслужават повече внимание и шанс за дейност и представяне на постиженията си в страната и в международен план.

Желая на всички здраве и успехи през новата 2023 г., да се пазят и отстояват професионализмът и гордо да се носи името български лесовъд!

– Ние, от своя страна, Ви пожелаваме да сте здрава, никога да не губите ентузиазма си, уникалната си работоспособност и обаяние и да допринесете още много за просперитета на България!

ВИСОКО ОТЛИЧИЕ

На 21 декември, преди официалния обяд, гаден от президента на Черна гора Мило Джуканович за посланик Н. Пр. г-р Меглена Плугчиева по повод нейното окончателно отпътуване от страната, тя бе удостоена с най-високото отличие на държавата – „Медал за заслуги на Черна гора“. Връчването на подобно отличие не е обичайна практика в тази страна, а се дава на ръководители на задгранични представителства при приключване на техния мандат само в изключително редки случаи и за особени заслуги в развитието на двустранните отношения.

Светлана БЪНЗАРОВА
30.11.2022 г., Подгорица

ДГС – Тича: Когато лесовъдът е създател

НЕОЧАКВАН УВОД

Разказът за историята на Държавното горско стопанство – Тича, е предшестван от интересно съвпадение, за което научихме наскоро. Дългогодишният директор на стопанството инж. Йордан Стефанов е донесъл на сегашния директор инж. Красимир Николов една значка, която дълги години съхранява като скъпоценност (*снимката*). Защото смята, че тя има пряко отношение към Тичанското стопанство и че точно през 2022 г. то става на 100 години. Значката той намира през 1986 г. в местността Мартинов гроб – мястото, където по празници се срещат бивши партизани. На значката има надпис „Трудово горско стопанство „Тича“ и годината – 1922.

Тук трябва да се отклоним за кратко към друга история – тази на трудовите горски стопанства в България, които се създават като следствие от приетия през 1920 г. закон за трудовата повинност на тогавашния премиер Александър Стамболийски. Трудовото горско стопанство с името „Тича“ е с администрация в с. Долни чифлик, Варненска област, и през 1922 г. за управител там идва Иван Сокачев – военен, виден деец на ловното движение у нас. Дейността на стопанството е свързана с експлоатацията, залесяването и стопанисва-

нето на гората Лонгоза и, разбира се, с изключителното присъствие на Иван Сокачев, който го управлява 10 години и оставя ценни исторически записки. Със съдействието на внучката му Светла Сокачева в Долни чифлик е открит негов паметник. Но това е друг разказ.

ИСТОРИЯ И ДОКУМЕНТИ

Инж. Николов, отскоро директор на ДГС – Тича, териториално поделение на ЮИДП – Сливен, макар да не е от този край, обича историята и попада на книгата „Градиво за историята на стародавното и богохранимо село Тича, Котленска община“, написана от краеведа Марин Дончев Маринов. И така разделът „Възникване и дейност на Държавно лесничейство – Тича“ поставя датите и фактите по местата им. Авторът упоменава, че за горите на кааза Осман пазар (градът получава сегашното си име – Омуртаг, през 1934 г.), а това значи и за тичанските гори, които са в състава на каазата, между 1574 и 1872 г. пишат много пътешественици. А сведения за ползването на горите на Тича могат да се намерят в различните документи на османската администрация на кааза Осман пазар. От запазените документи от 1876 г. авторът на книгата узнава, че тук е съществувало горско управление, а добиваният от местното население дървен материал в горите се об-

лагал с данъци. Развито е било и кюмюрджийството – производство на дървени въглища.

След Освобождението контролът по ползването на горите е поет от Османпазарското околийско управление. През 1883 г. комисия, определена от селското общинско управление на Тича, установява границите на околните гори. Днес разбираме, че след близо 140 г. те почти напълно съвпадат с границите на сегашното ДГС – Тича. От изложението на шуменския окръжен управител през 1901 г. е видно, че в Османпазарската околия има 450 000 дка държавни, 109 209 общински и 39 759 дка частни гори. Значителна част от тези гори, особено държавни и общински, се намират в Тичанското землище. Всяка година на едно или две заседания селският общински съвет е определял сечища в общинската гора, загрижен за приходите на Общината, които идвали от продажбата на дървесина от тези сечища. За охраната на горите Общината назначавала и горски стражари – по един или двама в различните години. Имало е и съдебни разпри за горските територии между съседните общини.

Интересен факт от миналото е, че през 1932 г. селският общински съвет решава да командирова кмета на с. Тича Йордан Черногоров в Министерството на земеделието

и държавните имоти със задачата да ходатайства за откриването на реверно лесничейство в селото. Част от населението на селото недоволства, защото това би довело до засилен контрол на сечта и пашата в гората. Но така или иначе, същата година лесничейството е открито и е назначен първият лесничей – Тодор Иванов, чието седалище обаче е в Котленското лесничейство, тъй като в Тича още няма сграда за него. Той нарежда измерването на държавната гора на с. Тича, което и става преди да го преместят в Разград на следващата година.

Вторият ръководител на Ревирното лесничейство – Тича, е Тодор Бояджиев. Управата на лесничейството е разположена на втория етаж на къщата на кмета Черногоров. Лесничейт Бояджиев започва работа по въпроса административното и стопанското устройство на лесничейството да става в негова собствена материална база. Това дело е продължено от наследника му Истилиян Дренски, който през 1937 г. започва строежа на горската администрация – една от най-красивите сгради в Тича. С отпусканите от Отделението за горите, лова и рибарството на МЗДИ средства построява два горски пътя, започва залесяването на баирите в м. Петрова страна, от което до наши дни е запазена малка борова горичка. При експлоатацията на горите лесничейството работи с трудово-производителната кооперация „Сакар“.

Следващите лесничейи в Тича са Алекси Даскалов и Диман Диманов. Към началото на 40-те години на XX в. основните части на горските територии на лесничейството са лесоустроени, запасите от дървесина са значителни.

След национализацията от 1948 г., когато всички гори в България стават държавни, управлението и стопанисването им в Тича е поето от Горското стопанство. Междувременно, в началото на 50-те години, горските стопанства се разделят на две. Предмет на дейност на едните е охраната и лесокултурните мероприятия, а на другите, наречени Промислени горски стопанства, известни като горпроми, е дърводобивът. Разделението се отрази положително на състоянието на горите, твърдят историците на горското дело у нас.

Горскопромишленото стопанство – Тича, едно от поделенията на Окръжното управление по горите – Бургас, също бележи свои успехи през тези години – в администрацията са назначени достатъчно кадри, работещите в дърводобива са няколкостотин, изграждат се дековилните жп линии и въжената линия, за работниците по обектите са вдигнати жилищни бараки.

След като през 1960 г. горските стопанства се обединяват и ГС – Тича, е под управлението на ОУГ – Сливен, краеведът отбелязва няколкогодишната „криза за директори“, което означава честата им смяна. Залесяванията се из-

вършват с наети работници, организирани в бригади, фиданките се произвеждат в два собствени разсадника. В началото на 60-те започва и интензивната механизация на дърводобива и извозът на материалите, залесяванията се извършват с наети работници, организирани в бригади, фиданките се произвеждат в два собствени разсадника. 70-те години бележат свръхексплоатацията на тичанските гори. Нуждите на държавата от строителен материал растат, лесоустройствените проекти се нарушават. Оценката за добрата работа на стопанството зависи от изпълнени планове за дърводобив, от добива на най-ценните сортименти. По левия бряг на р. Тича се изсичат с цел реконструкция ценни широколистни видове. По-старото поколение лесовъди неслучайно нарича Горското в Тича „тежко“ стопанство. Ясно защо.

Жива легенда, както обичайно се казва, на ДГС – Тича, е инж. Йордан Стефанов, който след като е зам.-директор, от 1978 до пенсионирането си през 2011 г. е най-дългогодишният директор на стопанството. Родом от с. Стара река, завършил средното си техническо образование в Техникума по горско стопанство във Велинград, а след това задочно – ВЛТИ, той оставя ярка следа в живота на стопанството и селото. И днес живее със спомените за отминалото славно време.

Колективът на ДГС – Тича, с директор инж. Красимир Николов и главния счетоводител Ренета Скендерска

В пролетното
залесяване през
2022 г. участва
целият колектив

Под ръководството на инж. Стефанов ежегодно се създават по 1300 дка нови гори, отглеждат се по 4000 дка млади насаждения, добиват се към 35 000 м³ дървесина. Въвежда се стопанската сметка в бригадите, ремонтират се и се строят пътища, добре е развита страничната дейност. За постигнати високи резултати ГС – Тича, и директорът са награждавани с високи отраслови отличия.

Директорът на ДГС – Тича, инж. Красимир Николов

ДНЕШНИЯТ ДЕЛНИК

С дълга и интересна история зад гърба си, навършило през м.г. 90 години, Държавното горско стопанство – Тича, продължава своя делник. Делово, с успехи и проблеми, с малки и по-големи постижения в двадесетото десетилетие на XXI век. Интересно стопанство, граничещо с Държавните горски стопанства в гр. Омуртаг, Върбица и Котел. Изложено е на север от централното било на Източна Стара планина, заемащо изцяло Лиса планина и северните склонове на Котленско-Върбишкия дял на главната Старопланинската верига. Големите различия в надморската височина – районът на ДГС – Тича, е разположен между 280 м н.в. (при излизането на р. Го-

ляма Камчия от територията му) и 1053 м н.в. (връх Голям Лисец), определят разнородния релеф и видовия състав на горите му. Зимите тук са сравнително студени, като в по-високите части температурите стигат до -30 градуса.

Площта на Държавното горско стопанство – Тича, е 13 316.5 ха, разделена на три горскостопански участъка – Лисец, Братан и Тича. От общата площ на горите широколистните високоствъблени са 8057.6 ха, главно бук и зимен дъб, иглолистните – 2256.4 ха, основно бял и черен бор. Дървесният запас е 2 385 230 м³, а на хектар – 179 м³. Средната възраст на горите е 90 години. Годишно ДГС – Тича, залесява 33 декара. Дърводобивът възлиза на 30 000 м³ стояща маса и 25 000 м³ лежача.

С горскостопанските задачи колективът на Стопанството от 29 души, сред които 7 висшисти, се справя добре. Миналата година ДГС – Тича, приключи с добри финансови резултати. Финансовият план за 2022 г. е изпълнен над 100 %.

Вече споменахме, че организираниите залесителните дейности в ДГС – Тича, започват от 50-те години на миналия век, нарастват много, както и в цялата страна, през 70-те и 80-те години, когато годишно тук се създават средно по 1500 дка гори. Радващо е, че и в началото на новия век те не спират, в което се уверихме, посещавайки няколко обекта в стопанството. Напролет целият колектив участва в тях с голямо желание. Но лесокултурните мероприятия са си дейност на стопанството – подготовката на почвата и самото залесяване се извършват с наети работници. Иглолистните фиданки за създаването на нови гори се произвеждат в разсадници на ЮИДП – Сливен. И тъй като залесяването е отдавнашната практика на стопанството, работниците по

ЛКМ са опитни, уверени и овладели тънкостите на професията. На професията, да, залесител, която постепенно се забравя.

Именно затова директорът инж. Красимир Николов споделя: „Как стана така, че обществото взе да приема лесовъдите за „резачи“ на гората, не знам. Но все още съм уверен, че сърцето на професията е създаването на гори и всеки лесовъд трябва отново да си припомни, че е създател. Залесяването ме радва безкрайно“.

Така и ние се зарадвахме, това е точната дума наистина, когато посетихме ново залесяване над с. Малко село, където от пролетта на миналата година една голина от 46 дка вече не е голина, защото към простора се издигат мънички, но жизнени фиданки от цер.

На обекта край с. Малко село, ГСУ – Тича

Лешояд

Тук заварихме на инвентаризация началника на Горскостопанския участък – Тича, Кемал Къойбаши и помощник-лесничея Недко Недков. „Сушата през миналата година много ни удари, но можем да кажем – споделя Кемал, – че 63 % прихващане е сравнително добър резултат за такива условия“. Затова е доволен от работата на бригадата от наети работници, които се занимават и с залесяване, и с окопаване на фиданките, и с подпомагане на естественото възобновяване, и с маркиране на насажденията.

Набитото му око веднага видя и един прелитащ лешояд. В участъка могат да се наблюдават 3 двойки черноглави лешояди, като едната е с малкото си. За да бъдат опазени, Стопанството не спира, но ограничава дейностите си от март до 15 септември. Оказва се, че на територията на Държавните горски стопанства в Тича и Котел обитават 3 черни лешояда и от 80 до 100 белоглави лешояда. Край пътя от Тича за Котел един такъв

хубавец с бяла „якичка“ понаблюдава нас, както и ние – него.

Заварихме залесителната бригада на първия ден от работата ѝ в ГСУ – Лисец, в м. Куз чаир, над с. Остра могила. За есенното залесяване с цер са предвидени общо 22 декара. Почвоподготовката е ръчна. Ние повървахме с лесничея Мустафа Хюснев, както ни се видя, доста време, за да видим къде работят хората. А те имат да вървят до обекта и утре, и в другиден, и още много дни. УАЗ-ката докарва залесителите и посадъчния материал до определено място, а оттам те километър и нещо се придвижват пеша, защото теренът до обекта е такъв – рекички, долчинки, кола не го „хваща“. Залесяването на горите не е като да садиш дръвчета в градска среда. Обектите са далеч, стръмни, без пътища. Така че поклон към бившите и настоящите залесители – създатели.

Не можем да пропуснем в делника на ДГС – Тича, и следния момент. Попаднахме на „горещото“ време, в

което се осигуряват дърва за огрев на местното население. Причините за напрежението през 2022 г. са известни и те засягат цялата страна, но като проблем се стовариха върху държавните горски структури. Общините, притежаващи гори, не се включиха в разрешаването на проблема. Но всеки човек, комуто трябват дърва, смята, че от Горското му дължат личен отговор. Всъщност станаме свидетели, че директорът на ДГС – Тича, приема всеки, дошъл за това, и в повечето случаи лично обяснява кога и как ще получи дървата.

Днес, в началото на 2023 г., инж. Красимир Николов отговаря по проблема следното: „Успяхме да задоволим всички над 1200 домакинства в селата в обхвата на стопанството, като общото количество на доставените дърва за огрев е около 10 000 пр. куб. метра. Това нямаше да бъде възможно без помощта на благоприятния климат за това време на годината и всеотдайния труд на работниците в гората и служителите на стопанството“.

Всеки делник е капчица от потока на историята. И в тази капчица се отразява целият свят, колкото и да не можем да го усетим веднага. За да бъде написана 90-годишната история в думи, тя трябва да е изградена от дела. За това е делникът на лесовъда, на всеки горски работник – те оставят много значима следа в живота на обществото. В ДГС – Тича, разбират това и ни беше приятно да се докоснем до ежедневието на тези, които създават.

Залесителна бригада в ГСУ – Лисец

Екип на списание „Гора“

ИАГ е партньор в проект „Подпомагане на страните от Централна и Източна Европа при разработване на стратегии и планове за действие за биоикономика“

Д-р инж. Любчо ТРИЧКОВ – Изпълнителна агенция по горите

Европейският зелен пакт определи Европа да бъде първият климатично неутрален континент до 2050 г. и да постигне справедлив и приобщаващ зелен преход. Един от седемте основни пътя за постигане на климатична неутралност е развитието на биоикономика. Актуализираната стратегия на ЕС за биоикономика от 2018 г. (първата е от 2012 г.) подчертава значението на разработването на национални стратегии за биоикономика и планове за действие за внедряване на устойчива и кръгова биоикономика в цяла Европа, като се вземат предвид икономическите, социалните и екологичните аспекти на отделните страни. Към днешна дата все още има държави членки, включително от Централна и Източна Европа, които нямат национални стратегии за биоикономика и планове за действие (сред които е и България), въпреки високата им ресурсна база от биомаса и биоикономическия им потенциал, както и факта, че са приели съответните регионални и секторни стратегии и програми. В средата на 2021 г. Европейската комисия (ЕК) публикува следните 10 ключови политически послания, съдържащи първи стъпки и предложения за изграждане на коалиции, които да подпомогнат разработването на национални стратегии за биоикономика и/или планове за действие: 1. Осигуряване на по-силно признаване на значението на политиката за развитието на биоикономика от лицата, вземащи решения (политици, ръководители), и от заинтересованите страни; 2. Преминване от стадии „концепция“ за биоикономика към разработване на визия; 3. Създаване на пространство за изграждане на колективна инфор-

мираност за биоикономика и лидерство; 4. Координиране между правителството и между различните нива на управление в подкрепа на проектирането и развитието на Стратегия за биоикономика; 5. Идентифициране на съществуващи инициативи за биоикономика за изграждане на съгласуван план за действие; 6. Създаване на съвместни партньорства за развитие на биоикономика със съвместни инвестиции; 7. Разработване на връзки и пътища между политиката, финансирането и националните и европейските програми за стратегически изследвания, иновации и инвестиции в областта на биоикономика; 8. Справяне с опасенията и съпротивата на съществуващите индустрии и моделите на поведение на гражданите; 9. Насърчаване на разпространението на био базирани знания, иновации и технологичен напредък в подкрепа на развитието на селските райони и регионите; 10. Оценка и измерване на напредъка, за да се подпомогне развитието на устойчиви, кръгови биоикономики.

В изпълнение на усилията на ЕК за развитие на биоикономика и за разработването на съответните национални стратегии на страните членки е обявен прием за проектни предложения по Рамковата програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“ (2021 – 2027 г.). След кандидатстване по този прием унгарското дружество „Геонардо технологии за околната среда“ е одобрено за Координатор, който в партньорство с още 16 институции и организации от Европа да изпълнява проект „Подпомагане на страните от Централна и Източна Европа при разработване на стратегии и планове за действие за биоикономика“. За изпълнението

на проекта е подписано споразумение с Европейската изпълнителна агенция за научни изследвания (REA) към ЕК и от началото на септември 2022 г. стартира изпълнението на проект СЕЕ2АСТ по програма „Хоризонт Европа“ на Европейския съюз в подкрепа на 10 страни от Централна и Източна Европа (ЦИЕ) за разработването на стратегии за биоикономика, в които Изпълнителната агенция по горите е партньор. Целта на проекта е да подкрепи тези 10 държави членки да разработят стратегии и планове за действие чрез подобряване на знанията и повишаване на осведомеността за развитие на устойчива биоикономика, за нейните предизвикателства и възможности, както и за най-добрите практики, тествани другаде.

В продължение на 3 години – от 1 септември 2022 г. до 31 август 2025 г., консорциум от 17 европейски държави, сред които и България, представена от Изпълнителната агенция по горите, ще обменят опит и практики в разработването на планове и стратегии за развитие на биоикономика. Чрез обмен на знания и въвеждане на иновативни управленски модели се цели да се даде възможност на страните в Централна и Източна Европа – Унгария, България, Хърватия, Чехия, Полша, Румъния, Словакия, Словения и извън тях (Гърция, Република Сърбия) да разработят Национални стратегии и планове за действие за биоикономика, като се постигане по-добра информираност и обществена ангажираност, надграждайки практиките на страни с опит – Австрия, Белгия, Финландия, Германия, Холандия, Испания, Швеция.

На европейско ниво въпросите

за развитие на биоикономиката са предмет на няколко инициативи и множество проекти. Важна и обхватна в това отношение е Инициативата за Централна и Източна Европа BIOEAST, която предлага споделена стратегическа, изследователска и иновационна рамка за трансформацията към устойчиви биоикономики в региона. Инициативата BIOEAST е политическа и е иницилирана през 2015 г. от министерствата на земеделието на Вишеградската група с цел по-добро разработване на рамковата програма за научни изследвания и иновации на ЕС и началото на междусекторно стратегическо проучване в областта на биоикономиката. В резултат на това са подписани четири политически декларации от министрите на земеделието на страните от Вишеградската група (Чехия, Унгария, Полша и Словакия), балтийските държави (Естония, Литва и Латвия) и държавите от Югоизточна Европа (България, Хърватия, Румъния и Словения) в подкрепа на инициативата BIOEAST. През 2019 г. стартира проектът BIOEASTsUP, финансиран от H2020 RUR-2019-1, с основна цел да подкрепи инициативата BIOEAST при изпълнението на нейната визия за 2030 г. и Плана за действие за преход на 11-те страни от Централна и Източна Европа, включени в инициативата, към развитие на биоикономиката.

Друг важен проект с участието на България е BE-Rural, чиято основната цел е да допринесе за развитие на биоикономика в неурбанизираните райони с акцент върху силните регионални страни. С него се цели преход към нова регионална биоикономика, изискваща активното включване на широк спектър от заинтересовани лица и устойчивото използване на земеделските, горските и морските екосистеми. BE-Rural изследва потенциала на регионалните и местните икономики, базирани на биологични ресурси, и подкрепя разработването на стратегии за биоикономика, пътни карти и бизнес модели. За тази цел проектът се фокусира върху създаването на отворени иновационни платформи (OIP) в избрани региони в пет държави: България, Латвия, Северна Македония, Полша и Румъния, като за България във фо-

Източник: <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/1/413/htm>

куса на основните дейности по проекта попада регион Стара Загора.

Какво е състоянието на въпроса с развитието на биоикономиката в България и има ли тя почва у нас?

В актуализираната стратегия на ЕС за биоикономика от 2018 г. е регламентирано, че биоикономиката обхваща „всички сектори и системи, които използват биологични ресурси (животни, микроорганизми, растения и получената биомаса, включително органични отпадъци), техните функции и принципи“, т.е. тя включва онези части от икономиката, които използват възобновяеми ресурси от земята и морето – земеделски култури, гори, рибни ресурси, животни и микроорганизми, за производство на храна, материали и енергия, и за да бъде успешно развитието ѝ, тя трябва да се основава на принципите на устойчивост и кръговост. Връзката и мястото на устойчивата биоикономика, която е възобновяемият сегмент на кръговата икономика, са представени схематично (на *фигурата*), като на практика тя може да превърне съответните биоотпадъци и остатъци в ценни ресурси, създавайки иновации и стимули.

В този си обхват биоикономиката би могла да се справи с някои от най-належащите предизвикателства в днешно време – намаляване/ограничаване на природните ресурси, изменението на климата, нарастването на световното население, загубата на биоразнообразие и др., като в изпълнение на това са заложили петте ѝ основни цели:

- гарантиране на продоволствена и хранителна сигурност;

- устойчиво управление на природните ресурси;

- намаляване на зависимостта от невъзобновяеми, неустойчиви ресурси, независимо дали са от местни или от задгранични източници;

- ограничаване на изменението на климата и приспособяване към него;

- укрепване на европейската конкурентоспособност и създаване на работни места.

Стратегията на ЕС за биоикономика дава възможност за зелен и справедлив преход и обхваща трите измерения на устойчивостта: околната среда, общество и икономика.

Като цяло биоикономиката може да се разглежда като концепция, която обхваща политики, включващи промишленост, енергетика, изследвания, селско стопанство, горско стопанство и рибарство, както и политики за климата, околната среда и развитието. Като основни сектори с принос за развитие на биоикономиката в България могат да бъдат определени: селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост, горското стопанство, дървообработващата и мебелната промишленост, целулозно-хартиената и химическата промишленост, текстилната промишленост, рибарството и аквакултурите и други.

Пред развитието на биоикономиката в страната ни са налице редица предизвикателства, по-важните от които са: липса на национална политика и стратегия за развитие на биоикономиката; сравнително ниска добавена стойност на дейностите, свързани с биоикономиката, т.е. нисък принос на тези сектори в икономиката на страна-

та, а сравнително голям брой за-ети лица; висок, но недостатъчно ефективно използван потенциал за добив и преработка на биомаса; липса на добри практики от сферата на кръговата биоикономика за преработка на отпадъци от биомаса и био базирани продукти; липса на финансови стимули за инвестиции за развитие на кръговата биоикономика.

Относно липсата на национална политика и стратегия за развитие на биоикономиката в страната може да се отбележи, че България е значително изостанала спрямо редица европейски държави членки и към настоящия момент са налице само няколко секторни и регионални стратегии: Стратегия за издигане на ролята на селското стопанство в биоикономиката (МЗХГ, ССА) – 2019; Стратегия за преход към кръгова икономика 2021 – 2027; Национален план за действие за енергия от горска биомаса 2018 – 2027 г.; Стратегия „От фермата до трапезата“, 2020 г.; Стратегия за развитие на биоикономиката в област Стара Загора, 2021 година.

От секторните стратегически документи по-голям интерес представляват Стратегията на България за засилване на ролята на селското стопанство в биоикономиката и Националният план за действие за енергия от горска биомаса 2018 – 2027 година. Стратегията има за цел да дефинира и обоснове ролята на отделните сектори от отрасъл „Селско стопанство“ за развитието на биоикономиката, както и да очертае стратегическата политическа рамка за насърчаване на индустрията да участва повече в производството и веригата на потребление на биологични ресурси. Визията ѝ включва „пълноценно участие на аграрния отрасъл в изграждането на по-новаторска икономика (био базирана и базирана на знание икономика), която съчетава стремежа към продоволствена сигурност и към устойчив аграрен сектор (селско и горско стопанство, рибарство), с използването на възобновяеми биологични ресурси за целите на промишлеността и енергетиката, като се гарантират биологичното разнообразие и опазването на околната среда“. Инте-

ресен елемент от тази Стратегия са заложените дейности, свързани с насърчаване на инвестициите за оползотворяването на биомасата от селското и горското стопанство, като например дейност 2.3. „Инвестиции в горска инфраструктура и изграждане на инсталации и био-рафинерии за преработка на горскодървесна биомаса и недървесни продукти“. В тази посока сектор „Гори“ наистина изостава значително, както по отношение на инсталациите за производство на енергия от горскодървесна биомаса, така и в изграждането на био-рафинерии. На европейско ниво са налице доста примери за добри практики в тази посока. Степента на интегриране в био-рафинериите може да варира в зависимост от гамата от крайни продукти и свързаните с тях инсталации за по-нататъшно рафиниране или оползотворяване.

Националният план за действие за енергия от горска биомаса 2018 – 2027 г., разработен по проект и поръчка на ИАГ, обсъден и одобрен за изпълнение, дава реалистична насока за бъдещото развитие в областта на производството на енергия от горска биомаса, определена на базата на действащите европейски политики и регулации, както и на основа на потенциала и възможностите за използване на горскодървесна биомаса в България. На базата на направения анализ е изготвена стратегическа рамка и са предложени конкретни действия и мерки за най-ефективни и икономически изгодни начини за подпомагане на използването на горската биомаса за производство на енергия, като са спазени всички критерии за устойчивото ѝ използване в съгласие с европейските и българските регулации по отношение на възобновяемите източници на енергия. Необходимо е да бъдат търсени и прилагани по-ефективни начини за използването на горскодървесната биомаса от сега съществуващото директно изгаряне в индивидуални уреди (основно печки), т.е. да се търсят и прилагат мерки за преминаване от локално (индивидуално) отопление към централно (колективно), от една страна, и от нискоэффективно към вискоэффективно отопление с горска биомаса.

Изпълнението на предвидените в плана мерки и дейности ще доведе до трайно подобряване на чистотата на въздуха, смекчаване на влиянието на климатичните промени и до значително по-ефективното оползотворяване на биомасата като възобновяем, но изчерпаем ресурс.

Участието на Изпълнителната агенция по горите в проект „Подпомагане на страните от Централна и Източна Европа при разработване на стратегии и планове за действие за биоикономика“ – СЕЕ2АСТ, е продиктувано именно от необходимостта да бъдат извършени комплекс от действия, които да подпомогнат изготвянето на Национална стратегия за развитие на биоикономиката в България. В проекта са заложили за изпълнение следните работни пакети (РП) и задачи:

РП 1. Управление и координация на проекта с пет основни задачи, от които ИАГ ще участва само в дейността, свързана с докладване на ЕК.

РП 2. Базисна оценка и картиране със следните задачи: Т 2.1. Базисна оценка, състояние на биоикономиката в целевите страни на СЕЕ2АСТ; Т 2.2. Дефиниране на критерии за устойчивост и индикатори за ефективност; Т 2.3. Оценка на опциите, които да бъдат включени в стратегиите за биоикономика/картиране.

РП 3. Ангажиране на заинтересовани страни със задачи: Т 3.1. Картиране на заинтересованите страни; Т 3.2. Разработване на план за ангажиране на заинтересованите страни; Т 3.3. Създаване на 10 национални хъба за биоикономика; Т 3.4. Ангажиране на заинтересованите страни чрез национални хъбове за биоикономика; Т 3.5. Оценка на въздействието.

РП 4. Е-решения за устойчиво управление и зелен преход със задачи: Т 4.1. Онлайн опис на добри практики за създаване на биоикономика и зелен преход; Т 4.2. Инструмент за самооценка за насърчаване на биоикономиката; Т 4.3. Платформа за е-обучение за насърчаване на биоикономиката и устойчивото управление; Т 4.4. СЕЕ2АСТ В2В инструмент за сближаване.

РП 5. Трансфер на знания и

изграждане на капацитет със задачи: Т 5.1. Стратегия за трансфер на знания за биоикономиката; Т 5.2. Вземане на решение, адаптиране към целевите страни; Т 5.3. Трансфер на знание/технологии; Т 5.4. Оценка и съставяне на ръководство.

РП 6. Политика и пътни карти за национални стратегии и планове за действие за биоикономика със задачи: Т 6.1. Общи протоколи и методи за изготвяне на стратегията за биоикономика; Т 6.2. Насоки за ново сътрудничество и организации; Т 6.3. Концептуални документи за национални стратегии за биоикономика; Т 6.4. SWOT анализ за изпълнение на стратегии.

РП 7. Разпространение и устойчивост на проекта със задачи: Т 7.1. План за комуникация, разпространение и експлоатация; Т 7.2. Комуникация, разпространение и дейности за повишаване на осведомеността; Т 7.3. Ангажираност и усвояване на политиката; Т 7.4. Експлоатация и устойчивост на проекта.

Изпълнителната агенция по горите като партньор в проекта е поела задължението да изпълнява следните по-важни дейности по съответните работни пакети: от **РП 1 „Управление и координация на проекта“** по задача 2: Докладване на Европейската комисия; от **РП 2 „Базисна оценка и картиране“**: Базисна оценка на състоянието на биоикономиката в целевите страни от СЕЕ2АСТ и конкретно в България; Определяне на критерии за

устойчивост и индикатори за ефективност; Оценка на възможностите и концепция с възможни варианти за включване в стратегията за биоикономика. От **РП 3 „Ангажиране на заинтересовани страни“**: Идентифициране на заинтересованите страни; Създаване на национален център (хъб) по биоикономика; Ангажиране на заинтересованите страни чрез националния хъб; Оценка на въздействието. От **РП 4 „Е-решения за устойчиво управление и зелен преход“**: Платформа за е-обучение за насърчаване на развитието на биоикономиката и устойчивото управление; B2B инструмент, т.е. платформа за сближаване с цел събиране на съответните заинтересовани страни от различни региони/държави от Централна и Източна Европа; От **РП 5 „Трансфер на знания и изграждане на капацитет“**: Изготвяне на Стратегия за трансфер на знания и програма за обучение в областта на биоикономиката; Сближаване спрямо националните особености; Трансфер и изграждане на капацитет; Оценяване и създаване на ръководство в областта. От **РП 6 „Политика и пътни карти за национални стратегии и планове за действие за биоикономика“**: Разработване на общи протоколи и методи за изготвяне на стратегията за биоикономика; Насоки за ново сътрудничество и организации; Разработване на национални концепции за стратегии за биоикономика; От **РП 7 Разпространение и устойчивост на проекта**: Дейности за комуникация и по-

вишаване на осведомеността, разпространение и сътрудничество със свързани с биоикономиката проекти; Ангажираност на политиките, вземащи решения, и усвояване на резултатите от проекта; Експлоатация и устойчивост на проекта (ще се осигури устойчивост на резултатите от проекта и след приключването му, в т.ч. чрез поддържане на уебсайта му, дългосрочно финансиране за платформата и др.). Работен пакет 7 ще разработи целенасочена стратегия за комуникация и разпространение на резултатите от проекта, ще подпомогне обмена на най-добри практики и прилагането на стратегиите за биоикономика и планове за действие на национално ниво.

Създадените по проекта Национални центрове (хъбове) по биоикономика ще бъдат платформи, целящи да съберат заинтересованите от развитието на биоикономиката страни от различните държави в региона на Централна и Източна Европа. Националният център (хъб) в България ще даде възможност на заинтересованите страни (институции, малки и средни предприятия, големи компании, научноизследователски центрове, университети, браншови организации и други) да се представят и да изградят партньорства и сътрудничество, които ще доведат до разработването и изпълнението на конкретни проекти и ще поставят основата за изготвяне на Националната стратегия за развитие на биоикономиката в страната ни.

ЗАСЛУЖЕНО ОТЛИЧИЕ ЗА ТОДОР БОГОМИЛОВ

На 21 декември изпълнителният директор на ИАГ инж. Стоян Тошев връчи на Тодор Богомилов – главен експерт в отдел „Счетоводство и управление на собствеността“ в дирекция „Финанси и управление на собствеността“, високото отличие – „Златна значка“ на Изпълнителната агенция по горите (снимката). Тодор Богомилов се награждава за продължителна работа в горския сектор, образцово изпълнение на служебните задължения и във връзка с 60-годишнината му.

Роден е на 21.12.1962 г. във Велинград.

Работа в горската система започва през 1996 г., когато постъпва като главен юрисконсулт в Комитета по горите. След това заема длъжностите началник на отдел „Правен“, директор на дирекция „Правно-административни дейности“, началник на отдел „Управление на собствеността и административно обслужване“ в структури на централното горско ведомство.

Тодор Богомилов е висококвалифициран специалист, ангажиран с правните въпроси на ИАГ, с високо чувство за отговорност и всеотдайност в работата си.

Честит юбилей!

70-годишен юбилей запис в своята история Лесотехническият университет

Логото на Лесотехническият университет е отворена книга, която е символ на образованието, но и на историята. На 12 януари в „отворената книга“ на Университета бе записана още една юбилейна дата – 70 години самостоятелно висше училище за лесотехническо образование. За честването ѝ в зала 3 на Националния дворец на културата се събраха много гости – официални лица, академичната общност, преподаватели, бивши възпитаници с дълга кариера в професиите, които им е дал Университетът. От възникването на висшето лесотехническо образование той е подготвил за България и света над 38 000 висококвалифицирани специалисти.

Под звуците на националния химн в залата от студентите бяха внесени знамената на България, Европейския съюз и Лесотехническият университет.

Събитието бе уважено от Валентина Танева – съветник по образование на президента на България, Ирена Атанасова и д-р Цветелина Заркин – народни представители, Явор Гечев – министър, и инж. Валентин Чамбов – зам.-министър, на земеделието, инж. Стоян Тошев – изпълнителен директор, и инж. Димитър Баталов – главен секретар, на ИАГ, заместник-министри – на образованието и науката проф. д.н. Албена Чавдарова, на туризма проф. д-р Мариела Модева, акад. Лъчезар Трайков – председател на Съвета на ректорите на висшите училища в България, проф. Петя Кабакчиева – председател на Националната агенция за оценяване и акредитация, чл.-кор. акад. Александър Александров – председател на отделение „Аграрни и лесовъдни науки“ в БАН, ректори и зам.-ректори на висши учебни заведения у нас, проф. д-р Иван Палигоров – председател на Съюза на лесовъдите в България, Н. Пр. Желко Йович – посланик на Република Сърбия у нас, Н. Пр. д-р инж. Меглена Плугчиева – посланик на Република България в Черна гора, Н. Впр. Неврокопския митрополит отец Серафим, директорите на държавните предприятия и техни поделения, на регионалните дирекции по горите, на лесозащитните и семеконтролните станции, на природните паркове, кметове и зам.-кметове.

Присъстваха членовете на Академичния съвет, ректорското и деканските ръководства. Енергията в празничната атмосфера без съмнение внесеха настоящите студенти.

Преди седем десетилетия, на 28 януари 1925 г., Академичният съвет на Софийския университет взема решение, предшествано от писма на Министерството на земеделието и държавните имоти и на Дружеството на българските лесовъди с мотивите за създаване на нова структура към Агрономическия факултет. Това е Лесовъдният отдел, който още същата година приема първите 20 студенти. Пророчески се оказаха думите на тогавашния декан на Агрономическия факултет проф. Янаки Моллов, че годината ще бъде записана със златни букви в историята на лесовъдското образование в България. Целият по-нататъшен път на висшето училище за лесотехнически кадри – от Лесовъдния факултет на Софийския университет до самостоятелния Висш лесотехнически институт, от 1995 г. – Лесотехнически университет, доказва далновидността на първостроителите на горското образование и наука у нас. Историята и настоящето на висшето училище са запазени в специално издания по случай седемдесетата годишнина алманах „Лесотехнически университет – 70 години самостоятелно висше училище“. Прочетете го задължително. А присъстващите на тържественото събрание бяха запознати с най-главните крайъгълни камъни, белязали развитието на Университета.

В словото си чл.-кор. проф. д.н. Иван Илиев – ректор на ЛТУ, подчерта: „Отворената книга, която е логото на Университета, сякаш всеки път ни припомня, че създаването и развитието на Лесотехническият университет и изучаваните в него професии е израз на разбирането, че те са необходими за обогатяването, управлението и стопанисването на българската природа, която ползваме назаем от бъдещите поколения“. Той

**Словото на ректора
чл.-кор. проф. д.н. Иван Илиев**

отбеляза приноса на ЛТУ в реализирането на над 1100 национални, международни и ведомствени проекта, в подготовката на студентите в 11 специалности, постиженията на докторанти и учени. Изтъкнати бяха успехите в модернизиранието на учебната и лабораторната база и участието на Университета във водещи международни проекти и сътрудничеството с над 40 висши учебни заведения и институти от България и чужбина.

За празника ЛТУ получи поздравителен адрес от президента на Република България Румен Радев, прочетен от Валентина Танева, която връчи на ректора на ЛТУ проф. д.н. Иван Илиев „Почетен знак“ на държавния глава.

Поздравителни адреси прочетоха Явор Гечев – министър на земеделието, и акад. Лъчезар Трайков – председател на Съвета на ректорите на висшите училища в България. Поздравителни адреси и цветя бяха получени от Изпълнителната агенция по горите, министерства, висши учебни заведения, Българската академия на науките, институти, сред които и Институтът за гората, професио-

Носителите на „Почетен знак“ на ЛТУ

Алманах, издаден по случай 70-годишнината на ЛТУ като самостоятелно висше училище

налните гимназии по горско стопанство и дървообработване, кметовете на София и на общините и много други.

Във връзка със 70-годишнината на висшето лесотехническо образование проф. Иван Илиев отличи с „Почетен знак“ на ЛТУ 11 души. Това са проф. Веселин Брезин – ръководител на катедра, зам.-ректор и ректор на ЛТУ, доц. Димитър Георгиев – ръководител на катедра и зам.-ректор, проф. Боянка Желязова – ръководител на катедра и зам.-ректор, Донка Михайлова – кмет на община Троян, д-р инж. Дамян Дамянов – директор на ЮЗДП – Благоевград, инж. Борис Начев – дългогодишен директор на УОГС – Юндола, Елена Рошлева – дългогодишен началник на Учебен отдел на ЛТУ, инж. Георги Драганов – управител на „Андреас Штил“ ЕООД – България, арх. Димитър Рашков – управител на „Ред Въртекс“ ООД – България, Тристан де Севан – управител на френската фирма „Линдера груп“.

Почетния знак на Университета получи и дългогодишният главен редактор на списание „Гора“ – инж. Борис Господинов.

Участниците в тържеството се насладиха на прекрасния концерт, открит от трио „Тримата тенори“ с песента „Хубава си, моя горо“, която изправи на крака присъстващите в залата, студенти от Националната музикална академия „Панчо Владигеров“, младите таланти на фолклорния ансамбъл „Нестини“ и групата „Гайдари“ на Лесотехническия университет.

**Светлана ИВАНОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ**

Участници в празничния концерт

Дивечовъдът от ДЛС „Витиня“ Георги Наков:

„Много ми е на сърце моята работа“

С началото на нашето „градско“ време за старта на работния ден сме пред административната сграда на Държавното ловно стопанство „Витиня“. Поздравяваме Георги Наков и сме готови да започваме работата. „Ехе – обажда се някой от колегите, – бай Георги е започнал работата още в 3 часа през нощта!“ И разбираме, че денят му започва с паленето на парното. Макар да има апартамент в Ботевград, той е постоянният жител на Витиня вече над 30 години и оттук рядко излиза.

Работният маршрут на 76-годишния дивечовъд бай Георги не е пешеходен. По задачите си той се движи с мотор или колело. Известно на всички е моторчето му, което много обича, и разказва за него като за живо другарче. Но няма как ние да подтичваме подир това „другарче“, та за по-далечни места из стопанството ни е

предоставена служебна кола. Но преди всичко да се разходим до най-близките дестинации от деня на дивечовъда – кучкарника, птичарника, рибарника. Спретнато е на брега на рибарника, чисто, гората се отразява в бистрите му води. Площадките за риболов веднага се хвърлят в окото – още с идването си в стопанството Георги ги е правил. При наводнението през 1985 г. пороят за нула време отнася труда му, но той бързо възстановява площадките, следи да не се повреждат, поддържа беседката, гледа да е чисто наоколо.

Но да вземем да започнем от самото начало. Георги Наков е роден в с. Осиковска Лакавица, Правешка община. Добива дърводелска професия в Професионално-техническото училище в Ботевград. Вземат го в завода за автобусите „Чавдар“, където работи няколко години. – Дърводе-

Георги Наков

лец в автобусния завод? – питаме заинтригувани. – Е, няма как да знаете, ама първите „Чавдар“-и си бяха от шперплат – смее се бай Георги. Преди няколко години решил да отиде до завода да го види. – Гледам – вика – всичко е бишнато (бел. ред. – съборено) и следа не остана! Само един комин стърчи!

През 1983 г. Георги постъпва като дърводелец в Ловното стопанство „Витиня“ при директора

Подхранването на дивеча
е най-важната задача
на дивечовъда

По задачите
с мотора

инж. Никола Бончев. В това време ловните ни стопанства са в разцветта си. На Витиня дивечовите запаси са пълнокръвни, кадрите са с най-висока квалификация, кипи живот. По линията на организирания ловен туризъм идва огромно количество чуждестранни ловци. Дърводелецът на стопанството се захваща да направи нови чакала, с подобрения. С колегите отива до Черни Вит, за да закупят качествен шперплат, импрегниран (от шперплат бай Георги разбира!), и започва да прави чакала. Те и до ден днешен са си там, из витинските ловни полета, да знаете.

След една година работа в стопанството завършва курс за ловни водачи и става много добър ловен водач. Става и ловец и, както казва, „побийва“ това-онова, но от 15 г. вече не ловува. – Жал ми е – казва, – защото, като видиш как ходи около теб животинката, когато я храниш, как ще я стреляш!

От рибарника Георги Наков би трябвало да се метне на моторчето си – „Ямаха“ от 1993 г., и да запращи към хранилките и „своите животинки“. Но ще тръгваме към тях с джипа, който идва заради нас. Несвикнал с такъв лукс и возенето отпред, бай Георги понечва да се качи на задната седалка. Стигаме до оградата на БИСД „Ачар“. Още щом вижда своя кърмилец, стадото якове, с все малки якчета, които подтичват и въртят весело дългите си опашлета, се спуска към него. Радват му се, кръжат около него,

В менюто на дивеча трябва да има пресни храни

само дето природата не им е дала уменията да прегръщат. Бай Георги се движи свободно из поляната и стадото, насипва царевицата на тези големи черни хубавци, които у нас има само във Витинското ловно стопанство. Лъчите, образувани от сипнатите жълти царевични зърна, грейват като слънце, а животните спокойно започват да закусват в своята столова под небето.

Слюбов бай Георги оглежда хранещите се животни: „Няма как да пропуснеш да ги нахраниш. Вяр-

но, животното няма как да „докладва“ на началството дали си отишъл и сложил храна, ама нали сърцето ти ще каже, че си го оставил гладно“. И помни тежките снежни зими, когато, за да се стигне до дивеча, пътищата се ринели с трактор, но не е имало ден, в който дивечът да е останал без подхранване. Сега фирмата, наела Ловния дом, помага с по-модерна техника.

Научаваме, че най-бързо се хранят елените, следват ги прасетата, а яковете най-не бързат. Това и други тънкости дългогодишният дивечовъд обяснява и на младите специалисти в стопанството. – Учили са в Лесото, всичко знаят за животните, ама кога и как точно да нахранят дивеча, аз им обяснявам.

Голяма мъка му беше на дивечовъда да гледа как мрат животните по време на върлуващата африканска чума по дивите свине: „Гледам ден-два щурат се без майки малките, после и те изчезнаха. За 15 дена измряха всички“.

Вървим из предзимната гора – леко унила, без много цвят и звуци, но бай Георги си я обича всякаква. Говори тихо, спокойно, а разказва за жестоките години на 90-те на миналия век. С промените в страната ловните стопанства бяха оставени почти на произвола и чумата не закъсня. Движеше се на два крака и се казваше браконieri.

Георги Наков доброволно се преселва във фургон наред гората и по цели нощи с едно куче бди за злосторници. Налага му се да гърми, във въздуха, разбира се, да ги гони, да ходи до Районното управление на полицията в гр. Елин Пелин – случки много. Не му е работа да се хвали сам, но за това има хора, които помнят, и сега могат да кажат: „Ако не беше бай Георги, на Витиня нямаше да е останал дивеч“.

Така. Яковете си хапнаха, извънредно, за да ги видим, иначе към надвечер им се сервира менюто. Тогава и другите обитатели на

Наблюдение на движението на дивеча в стопанството

В дърводелската работилница

Ловното ще дойдат за храна и ще чакат бай Георги да се погрижи за тях. Но дотогава, докато стане 4 – 5 часа следобед, имаме да посетим светая светих на Георги Наков – дърводелската му работилница. Много му е на сърце работата му при дивеча, но щом стане реч за дърводелската – засиява целият, като говори за нея! Влизаме в „кабинета“ му – старо помещение, видяло много дървесина, стружки, продукция, но дълги години – само един майстор. Сред мириса на прясна дървесина бай Георги пуска една от машините за рендосване на дървесина – прастария „щрайх“ (смее се, че е по-възрастен от него, но е доволен, че го е открил овреме в разрушаващия се автобусен завод) и старата работилница оживява. Сега има да сглобява нови чакала. Защо ли ги сглобява тук – та това не са къщички за кучета, а големи биотехнически съоръжения? – Трябва – обяснява, – за да видя дали е стигнал материалът, как изглежда, дали ще е красиво. После го разгледвам и, ако всичко му е наред, отива за монтаж на мястото си. Бай Георги изработва и сандъчета за фураж за хранилките и всичко, което става от дърво

новата част от оградата, за която трябват бая колци. Затова, след като приключи задълженията си на дивечовъд, Георги Наков отива при дърводелските машини, чийто звук обожава, песен му е той! Бай Георги, който цял ден е мъкнал чували, бил е в гората, на чакалата, за да наблюдава движението на дивеча, защото иска да знае наред ли е всичко с обитателите на територията, влиза в работилницата и поне до 9 часа вечерта прави коловете!

– И колко успяваш да направиш? – любопитстваме. – Много – отговаря, – но веднага уточнява: колкото трябва. Без грам яд, без мърморене. Днес разбрахме, че вълшебната думичка на бай Георги е „трябва“. Щом трябва, ще свърши и тази работа.

Напускаме „кабинета“ на Георги Наков и се отправяме към най-важното задължение на дивечовъда – подхранването на горските обитатели. Обикаляме с джип хранилките, чакалата, водоемите. Ходим и пеша, и то с удоволствие, по горските пътеки. Любуваме са на сърни, плашливи са и хапват припряно. Елените и те, макар да са много, предпазливо кръжат из гората, преди да

доближат хранилките. А яковете точно днес се „уреждат“ и с второ хранене и естествено не го отказват. Знаем, че не му е комфортно на дивеча в наше присъствие и ще си довърши вечерята, като напуснем дома му.

От далечните хълмове заприижда студен полъх. Меко, на вълма, пада мрак. Тишината в гората става оглушителна. Природният часовник няма грешка и никога няма да се объркаш, че настъпва вечер.

– Айде да ни гониш да си ходим, бай Георги. Знаеш ли колко вече е часът? – казваме.

– Не знам, часовник за последно съм гледал още когато работих в „Чавдар“ – благо отговаря Георги Наков.

Прибираме се и пред административната сграда на ДЛС „Витиня“ намираме неколцина служители с директора инж. Филип Ковашки. Ентусиазирано му разказваме какъв чуден ден прекарахме с бай Георги. – Знам, знам какъв уникат е бай Георги – казва инж. Ковашки, – затова много го ценя. „Уникатът“ в това време, смутен, се придвижва до колелото си, леко се мята на него и с кратко махване на ръката отправва към стаичката си. За да подреди в ума си всичките утрешни задачи и всичките „трябва“.

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Станислава
КРУМОВА

IRUM

45
НИКИ 5

TAF 690 **S5**

136
К.С.

Perkins
Двигател

STAGE V
Екологичен
стандарт

Двигател

Perkins 4 цилиндров,
Common Rail Turbo

Максимален

въртящ момент

550 Nm при 1500 об./мин.

Скоростна кутия

2 възможности:

Allison 6+1 автоматична или
Eaton 5+1 механична

Кабина

ROPS и FOPS сертифицирана,
повишена видимост,
подгряваща пневматична
седалка за оператора

30 години НИКИ 5!
20 години дилър на IRUM в България!

www.irum.ro

+359 889 311 829,
+359 883 481 891
niki5@niki5.com

www.niki5.com

Градското горско стопанство – във фокуса на учени и практики

Институтът за гората – БАН, отбелязва 94-годишнината от основаването си с провеждането на първата в България Международна научнопрактическа конференция по арбористика. Тя се състоя на 1 и 2 декември м.г. и бе организирана съвместно с Arboring LTD, Загреб, Хърватия – фирма, фокусирана върху подобряването на арбористика

та практика и върху различни аспекти на управлението на градските дървета и зелената инфраструктура в урбанизираните територии, и Учебния професионален център „Горска академия“.

От страна на организаторите ИГ – БАН, присъстваха чл.-кор. д.н. Георги Георгиев –

директор, проф. д-р Миглена Жиянски – председател на Научния съвет, проф. д-р Маргарита Георгиева – научен секретар, проф. д.н. Сотир Глушков от Секция „Лесовъдство и управление на горските ресурси“ и други. Партньори в провеждането на конференцията бяха Фран Пощеняк – един от първите арбористи в Хърватия с европейски сертификат (European Tree Worker), собственик на Arboring LTD, и д-р инж. Кармело Пощеняк – един от съоснователите на Хърватската асоциация за дървопреработване, с професионални постижения в научната и изследователската си дейност в Хърватския институт за горите.

В събитието участваха представители на Лесотехническия университет, Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Общинското предприятие „Паркове и градини“ в София и Пловдив, арбористи, представители на фирми, вносители на горска и градинска техника, част от които се включиха в срещата с лекции и презентации.

Целта на конференцията бе представянето на успешни партньорства между научни институции, общини, организации със стопанска и нестопанска цел за подобряване на качеството на живот в урбанизираните територии. Фокусът на събитието беше поставен върху новите знания, технологичните иновации и практическото им приложение в областта на градското озеленяване в научните направления: арбористика, градска еко-

Фран Пощеняк обясни параметрите на приложения върху дървото натиск

Еластометърът,
използван в
„изтеглящия“
статичен тест

логия, екосистемни услуги, градско лесовъдство, здравословно състояние на растенията, дистанционни методи за наблюдение, физиология и дендрохронология.

Проф. Сотир Глушков се спря на многобройните ползи от зелената градска система – дървесната растителност в урбанизираните територии, която подобрява качеството на въздуха, смекчава топлинното въздействие, намалява шума, а градското горско стопанство може да бъде важен инструмент за управлението на дъждовните води и намаляване на риска от наводнения. Проф. Глушков акцентира върху факта, че до 2050 г. над 90 % от световното население ще живее в градска среда, където качеството на въздуха трябва да отговаря на стандартите на Световната здравна организация. Цитирана бе информация, според която средната продължителност на живот на едно дърво в градска среда варира между 30 – 32 г., а според последните изследвания в областта на арбористиката тя е средно 18 г. за дървета, засадени в центъра на градовете. След този период дървесната растителност трябва да бъде подменена.

Фран Пощеняк запозна присъстващите със съвременни практики в арбористи-

ката и градското озеленяване, както и с предизвикателствата пред сектора. Домакините на събитието от Института за гората се включиха с презентации: Инвазивни насекоми вредители и патогени в зелените урбанизирани територии (чл.-кор. д.н. Георги Георгиев, проф. д-р Маргарита Георгиева); Иновативни методи и технологии в арбористиката и приложението им в зелените градски системи (ланд. арх. Максим Янев); Първи данни за появата на инвазивния чужд вид *Datura innoxia* Mill. във флористичен район Черноморско крайбрежие у нас (доц. д-р Пламен Глогов); Методика за оценка на екосистемните услуги в урбанизираните територии (проф. д-р Миглена Жиянски) и други.

Представени бяха и редица проучвания, сред които и на преподаватели от Лесотехническия университет: Влияние на силно редуциращи короната резитби върху развитието на дърветата от род Ясен в уличното озеленяване на София (доц. д-р Момчил Панайотов, доц. д-р Светлана Анисимова, гл. ас. д-р Николай Цветанов);

Реакция към светлината на дървесни видове в градското озеленяване (гл. ас. д-р Адриана Маринова).

С презентацията „Интегрирано приложение за въздушно-лазерно сканиране и фотограметрични методи при оценка на щетите от дебрисните потоци в района на селата Богдан и Каравелово, община Карлово“ (доц. д-р Стелиян Димитров, гл. ас. д-р Леонид Тодоров, ас. Мартин Илиев, Владислав Тренкин), доц. д-р Стелиян Димитров – ръководител на катедра „Картография и ГИС“ в СУ „Св. Климент Охридски“, запозна участниците в конференцията със заснемането и картографирането на района на пострадалите от наводнения села, извършено от екип на Националния университетски център по геопространствени изследвания и технологии и Геолого-географския факултет при Софийския университет.

На терен в Дендрариума на Института за гората Фран Пощеняк демонстрира „изтеглящ“ статичен тест (pulling test) с еластометър и клинометър върху чинар за измерване на качествата на дървото да устои на поривите на вятъра в градска среда. Чрез натягане беше приложен натиск с максимално допустимата за дървото сила и бе измерено как то ре-

Предлагаш или търсиш дървесина?

<https://durval.eu>

Арбористът Николай Иванов на 13 м височина

агира на механичното натоварване. Според резултатите от подобен тест специалистите решават дали трябва да бъде редуцирана короната му, за да издържа то при буря. Максималната планирана сила на натиск целеше наклон на дървото от 0.22 градуса. Той бе постигнат при натоварване с 335 – 340 килограма. При по-големи дървета силата, която може да бъде приложена, е доста по-голяма – от 2 до 2.5 тона. Изчисленият фактор на сигурност показва, че дървото е в отлично състояние.

Николай Иванов – възпитаник на Учебния професионален център „Горска академия“, който от 24 години е арборист, демонстрира повяляне с ръчен акумулаторен трион на върха на дърво – изсъхнала 50-годишна секвоя, висока 30 м и тежаща почти 3 тона. Проф. Глушков повали ствола ѝ – 110 см в диаметър на гърдна височина, използвайки моторен трион и най-важното – с помощта на хидравличен крик, монтиран в изрязана в стъблото ниша.

Също така бе повалена и липа, на възраст 55 г., пострадала от суховършии, при което 1/3 от връхната част на короната е загинала. И двете дървета са залесени по времето, когато е построена сградата на Института за гората и е

създаден Дендрариумът. Видовете дървесна и храстова растителност в него надхвърлят 150 броя. Най-старите дървета са на около 60 г., като най-характерни са гигантска секвоя, атласки кедър, сребрист смърч, конски кестен, червен дъб, яворолистен чинар, бреза и други. Сред тях има видове, ендемични за България, редки или с консервационна значимост – странджански дъб, черна мура, дървовидна леска. В Дендрариума са създадени плантации от летен

дъб, дугласка, ела, гинко, сива и бяла тополя и обикновен смърч. На участниците бе дадена възможност да изпитат новата гама моторни и акумулаторни триони с марка Husqvarna и Echo, предоставени от дистрибуторите им за страната – „Агроланд – България“ АД и „Мина“ ЕООД. Събитието завърши със засаждането на едроразмерна 6-годишна фиданка секвоя с височина 1.8 метра.

Женя СТОИЛОВА
Снимки Павел ПАВЛОВ

Поставеният от проф. Глушков крик в дървото му помогна да го повали безопасно

Наг 12 000 дка гори ще бъдат третирани срещу борова процесионка през 2023 година

През м.г. е извършено въздушно пръскане срещу борова процесионка в горските територии по южните склонове на Стара планина и в Родопите на обща площ 6900 декара. В близо 300 дка слабо нападнати борови гори е проведена и механична борба.

Площите, предвидени за въздушно пръскане срещу вредителя през тази година, са 12 000 декара. То ще се извърши след провеждане на мониторинг на горските територии в цялата страна въз основа на направената за 2023 г. прогноза, която предстои да бъде актуализирана до 15 март. Актуализацията се налага поради новоустановените силно засегнати горски територии и в други райони на страната, които трябва да бъдат включени в прогнозата.

Боровата процесионка е вредител основно в иглолистните гори на Южна България. Затоплянето, наблюдавано през последните години у нас, разшири разпространението на вредителя и в Северна България. Според експерта по лесозащита в ИАГ д-р инж. Петя Матева от началото на тази година постъпват повече сигнали от граждани за нападение от борова процесионка в горски територии и градска среда. Когато сигналът се отнася до силно нападение в горите, в повечето случаи тези площи вече са предвидени за въздушно третиране, а в по-слабо засегнати територии мониторингът продължава. Експертите ще следят динамиката на развитие на този опасен вредител чрез периодични наблюдения в иглолистните гори и ще се предприеме залагане на феромонови уловки през юни, за да може да бъде проследен летежът на пеперудите.

Във връзка с нашествието на боровата процесионка в различни горски и градски територии експерти по лесозащита проведоха редица срещи в цялата страна. На **12 януари** те взеха участие в срещата, иницирана от областния управител на Стара Загора Петър Бояджиев заради сигнали от граждани за нападения на вредителя в урбанизираните и парковите територии на града. В дискусиата участваха представители на всички горски структури в областта – ръководителите на държавните горски стопанства, ЮИДП – Сливен, ЛЗС – Пловдив, на РИОСВ, Районната здравна инспекция и Областната дирекция по безопасност на храните. Директорът на РДГ – Стара Загора, инж. Петър Заяков отбеляза, че през последните 5 години

на територията на Дирекцията от вредителя са засегнати над 30 000 дка гори, като се води постоянна борба с него. През м.г. е проведена авиоборба на площ 5800 дка в 3 горски стопанства. Зам.-директорът на ЛЗС – Пловдив, инж. Румен Начев, запозна участниците в срещата с биологията на вида и неговото поведение, като бе подчертано, че вредителят е опасен за хората при допир.

Боровата процесионка се появява за първи път в Северна България. Появата на вида в община Габрово е първата документирана. Вредителят е локализиран в лесопарк „Градище“ и край пътни артерии в общината.

На **13 януари** бе проведена среща в Областната администрация на Габрово. Специалистите определиха разпространението на вредителя като слабо, а за приложима мярка посочиха механична борба (изрязване и унищожаване на където в достъпните части на короните на дърветата).

На срещата присъстваха представители на Института за гората – директорът чл.-кор. д.н. Георги Георгиев, чл.-кор. д.н. Пламен Мирчев и други учени, д-р инж. Петя Матева – главен експерт в ИАГ, инж. Венцислав Георгиев – директор на ЛЗС – София, представители на Регионалната дирекция по горите – Велико Търново, зам.-директорът на ДГС – Габрово, инж. Николай Русев, служители от Горските стопанства в Габрово и Севлиево.

По време на теренно посещение на присъстващите бяха показани яйца по иглиците на бора и гъсениците в белите пашкули на боровата процесионка. Отправено е и предупреждение за възможността от алергични реакции при хора и топлокръвни животни.

На **17 януари** в ДГС – Хисар, пред журналисти на терена в засегнати площи бяха представени биологията, разпространението и мониторингът на вредителя, както и предписанията за борба с него от лесозащитния експерт в ИАГ д-р инж. Петя Матева, инж. Пенчо Дерменджиев – директор, и инж. Румен Начев – зам.-директор, на ЛЗС – Пловдив. Инж. Николай Златанов от ДГС – Хисар (*снимката*) разказа за проведените досега лесозащитни мероприятия срещу боровата процесионка на територията на Стопанството. Въздушно пръскане е извършено през септември м.г. в иглолистен масив в м. Вериговски пояс, като ефектът от третирането е 84.4 %.

По информация на отдел „ИОВО“ в ИАГ

Трябва ти

ДУРВАЛ

<https://durval.eu>

Принципът за постоянна гора и природосъобразното горско стопанство – минало и настояще

Инж. Димитър БОЯДЖИЕВ – Институт за гората – БАН

Идеята за „постоянна гора“ (Dauerwald) се заражда в Германия като идейно-философска и лесовъдска концепция в началото на миналия век. Но с развитието на лесоустройството и таксацията и появата на обективни методи за определяне на годишното сечище по площ и обем тя сякаш е забравена. Тази идейна и лесовъдска концепция обаче има своето продължение в наши дни, като се стреми да запази обективност и да се придържа строго към отглеждането, добивната структура и приходите и се е развила в един самостоятелен и утвърден метод за стопанисване на високостъблените гори.

История. След обединението на Германия, по времето на Бисмарк и след войните с Австрия, Дания и Франция, е провъзгласен митническият съюз (Zollunion) и вътрешните митнически граници между отделните германски кралства и други малки държави са заличени. Започва индустриален подем, при който потреблението на дървесина се увеличава. Цените съответно значително нарастват. Много собственици на гори изсичат насажденията си. Според горския закон земите трябва да останат горски фонд и да се използват като дървопроизводителни площи. Масово се засаждаат иглолистни дървета – смърч и бял бор. Увеличаването на иглолистните гори е широко пропагандирано и налагано от официалната горска наука и държавната администрация. Много от широколистните гори се експлоатират прекомерно и се превръщат в издънкови. Там, където има търсене на минни подпори, нискостъбленото стопанство се запазва до средата на XX век (Saarland).

Отмяната на примитивното и хаотичното изборно ползване, довело до плякосване на горите, и въвеждането на регулирани сечища представлява успех за организираното горско дело. Сечищната форма на стопанисване дава предимство на иглолистните култури. Това понякога става далеч от естествените месторастения на видовете и под формата на монодоминантни и едновъзрастни гори. Тези монокултури се оказват особено податливи на урагани, пожари и каламитети. Не навсякъде надеждите за високи добиви и рентабилност могат да бъдат оправдани. Лесовъдската наука се подвежда и от дискусиите за „поземлената рента“ и за „горската рента“, възникнали в края на XIX в., които създават илюзорната представа за безметежно натрупване на прираст и олихвяване на първоначалния капитал.

В отговор на налаганите от администрацията и

пазарната конюнктура мерки започва осъзнаване в духа на традицията, завещана от Карл Гайър, за връщане към възможностите и предимствата на смесената гора. Постепенно-котловинната (фемелната) сеч, предложена от Гайър, е формулирана точно с цел да се създават смесени насаждения при възобновяването, в които всеки дървесен вид да е представен според екологическите си потребности. В Северна Германия възниква опозиция на официалното лесовъдство и дори нетърпимост към всякакви изрази като сечище, дървостой, гола сеч, едновъзрастно и равномерно насаждение.

Водач на опозиционерите става Алфред Мьолер, професор по лесовъдство в Горската академия – Еберсвалде. Той е и авторът на концепцията за „постоянна гора“. Мьолер разглежда гората като единен организъм (1922), като главните характеристики на „постоянната гора“ според него са: съхраняване на почвеното плодородие; запазване и създаване на смесени гори; неравномерност по възраст за подсигуряване на непрекъснато производство на всяка площ с помощта на достатъчен запас; ползване по единични стъбла, а не на сечища.

Мьолер развива своите идеи в боровите гори на Североизточна Германия, където ръководеното от лесничея Фридрих фон Калих стопанство Беренторен се разглежда като особено сполучлив пример. Други лесничейства, станали известни като удачно стопанисвани в духа на „постоянната гора“ са участък Хоенлюбихов, саксонското лесничейство Беренфелс с ръководител Херман Круцш и Градската гора на Гьотинген под ръководството на Валтер Фрюхтенихт, съставена предимно от широколистни видове.

Като реакция на концепцията „постоянна гора“ през 20-те и 30-те години на миналия век се поражда оживена дискусия, която напълно завладява публикациите за горите. По времето на нацио-

налсоциализма концепцията формално получава тежест, когато Валтер фон Кьодел е издигнат до висока длъжност при преходното „Главно лесничество на Третия райх“ през периода 1933 – 1937 година. Той издава указ, според който концепцията става задължителна за лесовъдите, работещи в пруската държавна гора. Това поражда съпротива сред служителите и указът е отменен след оттеглянето на фон Кьодел. Причина за това е и принудата да се наложат прекомерните сечи през този тоталитарен период.

Понятието „постоянна гора“ от самото начало не се е отличавало с особена яснота. В хода на многото литературни дискусии през 20-те и 30-те години на миналия век то съвсем се размива. Това е и причината на негово място да се появи определението „природосъобразно стопанисвана гора“, а съответните методи да се нарекат „природосъобразно горско стопанство“ (naturgemässe waldwirtschaft). За пръв път тези названия са използвани от Круцш и Век (1935). По-обширно названията се обясняват от дефиниция, предложена по времето на спомнатото вече Лесничество на Райха:

- Определението „природосъобразна гора“ включва изискването гората да се стопанисва по дървесен състав и строеж и да се ползва така, че да изпълнява принципа за постоянство на месторастенето, като производството да съответства на идейните (моралните) цели.

- Определението „стопанисвана гора“ изразява смисъла на ползването, а това е именно дълготрайното задоволяване на нуждите на националното стопанство.

Намерена е формулата, която да съответства на различни лесовъдни форми, както и на известните класически методи.

След Втората световна война природосъобразното лесовъдство изживява Ренесанс не само във Федерална република Германия (ФРГ), но и в Германската демократична република (ГДР).

През 1951 г. в ГДР повсеместно се въвежда „природосъобразното горско стопанство“. То се основава на идеите на Херман Круцш (публикувани през 1952 г.), който до кончината си (1951) взема дейно участие в широкомащабното осъществяване на своите идеи. Основните постулати на неговите методи се популяризират с помощта на окръжни и областни инспектори по природосъобразно лесовъдство. Основните изисквания могат да се характеризират по следния начин:

Гората, стопанисвана по природосъобразен начин, е изградена от групи неравномерни и разновъзрастни смесени насаждения, съставени от подходящи за месторастенето дървесни видове и произходи, чиито запас се намира в отлично състояние при оптимална височина, като дава мак-

симално количество ценна суровина според икономическите условия и материално-културните традиции на страната. Тъй като нормално стопанисваната, изградена по класове на възраст гора не е способна да задоволи това изискване, се налага да се изгради природосъобразно стопанисвана гора с методите на природосъобразното лесовъдство. Водещият принцип във всички стадии от развитието на гората е – некачественото дърво се отсича, по-доброто остава.

След смъртта на Херман Круцш тези идеи до голяма степен са изоставени и заменени от „лесовъдство според месторастенето“. Тази цел се дефинира от Вагенкнехт и др. (1956) като: „Постоянно и устойчиво икономическо използване на месторастенето при най-доброто му опазване и подобряване“. С тази формулировка в бившата ГДР стават възможни разнообразни лесовъдски методи, включително и голи сечи.

В България. След тоталитарния период в България се наблюдава възраждане на идеята за „постоянна гора“. След програмната статия на Георги Рафаилов (2003) по метода се работи на много места, и то успешно. За възобновяването може да се каже, че то се „появява от само себе си“ и не е нужно да му се отделят грижи до пълното му склопяване. Инж. Иван Костов, които е работил по метода „постоянна гора“ в дъбовите формации на Малко Търново и Звездец, постулира, че средната големина на котлите е 2 – 3 дка и те варират между 1 и 5 декара. При по-малки котли периферната зона се получава твърде малка, със слаб прираст по височина на подраства. Това възобновяване е прието с финален доклад от 2012 г. с положителна оценка от бургаските колеги (сп. „Гора“, бр. 8/2017 г., статия „Разбирането за постоянна гора в развитие“).

Д-р инж. Ценко Ценов от ИАГ и доц. д-р Груд Попов от ИГ – БАН посочват, че по методиката „постоянна гора“ може да се работи и в частните гори, където няма лесоустройство и таксация и всеки собственик е отговорен за себе си (сп. „Гора“, бр. 3, 2013 г., статия „Стопанисване на малки по площ гори“). В България има 600 000 горски имота с площ под 2 ха и там с предимство трябва да се работи по концепцията за „постоянна, вечна гора“.

С появяването на статията на доц. д-р Георги Костов „Неравномерно стопанисване на високостъблените гори“ (сп. „Гора“, бр. 5/2020 г.) концепцията за „постоянна гора“ получава нови импулси. Доц. Костов говори за разновъзрастно стопанисване, като избягва думата „природосъобразност“. С понятието „continuous cover forestry“ (от англ. ез.: постоянно покритие с гора) се постига изравняване на понятията природосъобразност и разновъзрастност. С направените от него препоръки за кръгова площ на зрелите дървета той постулира, че

кръговата площ за България трябва да се намали с 10 % поради по-малкия растежен потенциал в сравнение със Средна Европа. При възобновяването трябва да се обърща внимание на „скелетни дървета“, които са основни носители на прираста и доходите и определят оптималния бъдещ състав на насаждението. За освобождаването на „скелетните дървета“ в млада възраст се работи с отгледна сеч при върхов уклон, а в напреднала възраст – с низов уклон, като с тяхното освобождаване се цели концентриране на прираста върху най-добрите стъбла и дървесни видове. За ползването на зрелите дървета е необходимо прецизно поваляне и добре изградена пътна мрежа, което при малкия обем на ползването може да е проблематично у нас. Освен това в България няма ясно изразена градация при цените на едрата дървесина и е възможно едрите трупи да се подарят „като дърва за горене“ на първия бизнесмен.

Движението „Pro sylva“ произлиза от метода „постоянна гора“ като модифицирана американска идея, която се базира на саморегулиращите практики, постулирани от Мьолер, в духа на „запазване на биоразнообразието и близостта до природата“, като гората действа като единен организъм. След като идеята добива известност и заедно с възгледите на Алдо Леополд за „positive impact“ (от англ. ез.: положително влияние) се разраства, и движението за природосъобразно лесовъдство става колективен член в организацията „Pro sylva“.

Природосъобразното лесовъдство обединява двата смисла на стопанисването – екология и икономика. „Pro Sylva“ е международна организация за лесовъдство, която има клонове във всички европейски страни. Членовете ѝ са собственици на гори, лесовъди, студенти по горско стопанство и други, които искат да практикуват принципите на „Pro Sylva“ с поддържане на горите в естествения им вид като алтернатива на чистата сеч и краткосрочните насаждения. Идеята за нея тръгва от две места едновременно – при зараждането на понятието „постоянна гора“, както е формулирано при основаването на природосъобразното лесовъдство в Швебиш хал през 1950 г., и от постулираното в Словения (Юлианските Алпи) движение за лесовъдство, близко до природата, което среща новите тенденции в ЕС за „Обединено управление за устойчивост на горите в 25 страни“ („Integrated forest management for resilience and sustainability across 25 countries“). Основната членска маса на „Pro sylva“ идва от дружеството „Работна група за природосъобразно горско стопанство“ (Arbeitsgemeinschaft Naturgemässe Waldwirtschaft), от германската идея за „постоянна гора“, като Работната група е основната движеща сила. Дали местният горски работник ще се ръководи от по-

нятието „постоянна гора“, или от декларациите от Ваймар (Германия), Торун (Полша) и Люксембург (Люксембург) на „Pro sylva“ няма съществено значение. Представител на „Pro sylva“ за България е доц. д-р Ивайло Величков от Института за гората – БАН.

Съвременен определение. През 1950 г. в Западна Германия група лесовъди и горовладелци основават в Швебиш хал дружеството „Работна група за природосъобразно горско стопанство“ („Arbeitsgemeinschaft Naturgemässe Waldwirtschaft“). Принципите му са формулирани от д-р инж. Вили Вобст (1954) и най-общо могат да се обобщят така:

- Постоянен дървостой от здрава смесена гора при максимално оползотворяване и грижа за даденото от природата плодородие на месторастенето.
 - Липса на голи сечи.
 - Създаване и запазване на благоприятен горски климат.
 - Постоянно използване на подземното и надземно пространство за целите на производството.
 - Грижата за запаса с единични вмешателства изцяло замества сечите. При единичното ползване се спазва правилото, че некачественото дърво се отсича, а качественото – остава.
 - Използване на естественото възобновяване, където това е възможно;
 - Отглеждане на подрастващите дървета в полусянка за гарантиране на правостъбленост и самоокастряне.
 - Постоянни контроли на прираста и качеството за критична проверка на главната цел – в гората да има повече едра и добре заплатена дървесина.
- Към тези основни принципи в последно време се прибавя и препоръката за намаляване на числеността на копитния дивеч, за да се подобри ситуацията при широколистния подраст, и за пълния отказ от химически средства за растителна защита.
- Дружеството за природосъобразно лесовъдство има широк кръг от членове и организира годишни конгреси, радващи се на голямо внимание от страна на обществеността. Издава периодичното списание „Der Dauerwald“. Активността на тази ангажирана група оказва влияние не само на практическото лесовъдство, но и на дискусиите по различни горски въпроси. Трудностите в последно време, породени от проблемите при конвенционалната сечищна форма на стопанисване и от икономическите трудности при дребната дървесина, накараха горските дирекции в Германия да приложат много от основните елементи на природосъобразното стопанисване в местните лесовъдски наредби.

(Продължава в следващия брой)

Климатът и дървесните видове, които могат да формират бъдещите гори в България

На 16 януари в ДЛС „Витошко – Студена“ – с. Кладница, се състоя Националният семинар „Климатичните промени и интелигентно управление на горските територии в България – перспективи и предизвикателства“, организиран в изпълнение на дейност по проект „Климатично-интелигентно управление на горите в Централна и Източна Европа“ CLIMAFORCEELIFE (LIFE19CCA/SK/001276), по който Югозападното държавно предприятие – Благоевград, е асоцииран бенефициент.

Присъствено или онлайн чрез платформата на събитието в него участваха представители на Народното събрание, Министерството на земеделието, Министерството на околната среда и водите, Изпълнителната агенция по горите, Института за гората – БАН, Лесотехническият университет, държавни горски предприятия и техни териториални поделения, регионални дирекции по горите, дирекции на природните паркове, ГСС – София, РИОСВ – Благоевград и София, горска сертифицираща организация Control Union – България, WWF – България, БДЗП, Коалиция „За да остане природа в България“ и Фондация „По-диви Родопи“.

Директорът на ЮЗДП – Благоевград, д-р инж. Дамян Дамянов приветства участниците в събитието и заяви, че предизвикателствата пред изпълнението на проекта са много – основно при внедряването и използването на механизирания техника и технологии в дърводобива и остарялата нормативна база, свързана с това.

Лектори на форума бяха доц. д-р Момчил Панайотов – преподавател в ЛТУ, който запозна участниците в семинара с изследването „Моделиране на бъдещи екологични ниши на основните дървесни видове, подходящи за Югозападна България, и мерки за адаптация на горите към климатичните промени“, а доц. д-р инж. Лукаш Билек от Факултет „Горско стопанство и дърводобив“ на Чешкия университет по природни науки в Прага – с презентацията „Климатично интелигентно управление на горите и мониторинг на развитието на горските насаждения“. Д-р Ян Бахии от катедра „Планиране на горските ресурси и информатика“ на Лесотехническият факултет

Инж. Ваня Каменова – началник на отдел „Програми и проекти“ в ЮЗДП, представи извършените досега дейности по проект CLIMAFORCEELIFE

тет в Техническият университет в Зволена, Словакия република, представи „Оценка на съществуващите модели за управление на горите и препоръки за климатично интелигентни горски мерки“. Яна Барзова – ст. експерт програма „Гори“ във WWF – България, разгледа темата „Мониторинг на биоразнообразието“, Радун Мелу – координатор програма „Гори“ във WWF – Румъния, представи изготвеното от Университета в Клуз проучване „Природни нарушения, рискови фактори и възможни мерки за смекчаване“.

Участниците в събитието бяха запознати с напредъка по проекта, в изпълнение на който в ДЛС „Витошко – Студена“ и в Държавните горски стопанства – Радомир, Невестино и Кюстендил, ще бъдат отгледани 1200 ха иглолистни култури с помощта на съвременни методи, за да се определи най-ефективният от тях за преобразуването им в по-устойчиви на климатичните промени насаждения, като в дейностите ще бъде използвана и специализирана горска техника – харвестър, който вече е закупен.

По същия проект експериментално ще бъдат създадени общо 100 дка горски култури с участието на сухоустойчивите видове – каменен, корков и космат дъб, пърнар и валоней, атласки кедър, обикновен кипарис, черен и брутски бор, за да бъде проучена устойчивостта им към изменението на климата в най-уязвимите зони на Югозападна България. Определените за залесяване площи са на територията на Държавните горски стопанства

– Петрич, гр. Сандански и гр. Гоце Делчев. Най-жизнеспособните видове, които успешно се адаптират към промените в климата, ще могат да осигурят и най-добрия генетичен материал за бъдещите гори.

В по-голямата си част видовете са поне отчасти разпространени в субтропичните области и притежават определен капацитет за адаптация към наблюдаваната през последните десетилетия тенденция към засушаване на климата – включени са чуждоземни, както и местни автохтонни видове от дендрофлората на България.

Проектът се осъществява в периода 01.09.2020 – 31.12.2027 г. и е с общ бюджет 5 587 063 евро, като финансовото участие на Европейския съюз е 2 969 208 евро. Общият бюджет за ЮЗДП – Благоевград, е 992 200 евро, в т.ч. собствено съфинансиране – 464 899 евро.

Бенефициенти по него са WWF – Словакия (координатор), WWF – България, WWF – Унгария, WWF – Румъния, Югозападното държавно предприятие – Благоевград, Държавното горско предприятие на Словакия, Националната асоциация на частните собственици и управители на гори в Унгария и Чешкият университет по природни науки.

Основната му цел е да подобри управлението на горите в Централна и Източна Европа чрез насърчаване на прехода към интелигентно горско стопанство, в контекста на климатичните промени.

Женя СТОИЛОВА
Снимка Павел ПАВЛОВ

Свързаност на кореновата система на растенията в колонията

Клоналните тополови колонии: опит и перспективи

В статия „Сивата тополя – незаслужено пренебрегвана“ (сп. „Гора“, бр. 8 от 2010 г.) бе споделен опитът на Държавното ловно стопанство „Тунджа“ – Ямбол, за създаване на култури от един клон сива тополя – *Populus Bd* св. 11/38, и някои важни негови качества.

Първите коренови резници бяха взети от Института за гората – БАН, които бяха заложени в горския разсадник „Ормана“ на ДЛС „Тунджа“ – Ямбол, и през пролетта на 1993 г. бе създадена първата култура с опитна цел от 50 двегодишни фиданки. Резултатът, постигнат към 2010 г., е описан в посочената статия и днес също представлява интерес.

Впечатлени от изнесеното в публикацията от 2010 г., на следващата година колеги от едно държавно горско стопанство взеха посадъчен материал от ДГС – Ямбол. Неудачите при залесяването в стопанство, решило да приложи опита на своя територия, се дължаха основно на качеството на биологичния материал, който бе под всякаква критика. Опитът за залесяване бе провален и по различни субективни причини, на които няма да се спирам, но го отбелязвам, за да не се попречи на евентуалния интерес към култивара, който има изключително ценни качества.

Да припомним – в статията особено внимание бе обърнато на издънковото възобновяване, както е видно от приложения снимков материал. От наблюденията, които извършихме през следващите години в опитната култура в ДГС – Ямбол, и продължаваме досега, се уверихме, че то се дължи на клоново-колониалния характер на полученото насаждение. Всъщност колонията не е само една. Първоначално залесените фиданки са много и въпреки че са генетично идентични индивиди, всяка от тях образува собствена колония, преплитаща се с другите. Знаем, че дървесните видове, формирани клонови колонии, са свързани с кореновите си системи и споделят ресурсите си – вода, минерали и хранителни вещества (сн. 1 и 2). Това е един подземен организъм, който непрекъснато расте, и на дърветата можем да погледнем като на носещи репродуктивни органи. Дори при периодично извеждане на голи сечи животът под земята продължава да се развива при запазване на условията – понякога с хиляди години. Между другото за най-големия сухоземен организъм се смята клонална колония от трепетлика, заемаща площ от близо 50 ха, възрастта на която е изчислена на 10 000 години, а тази на дърветата е около 100 години.

От наблюденията, които извършихме, бе установено, че при неблагоприятни почвени условия и намален воден режим издънките, израснали на върха на дига, с височина 1 м, не отстъпват по темпове на растеж на по-близо стоящите до майчиното растение, където влагата е нормална (сн. 3). Това ни накара да се замислим какви ползи можем да извлечем, освен описаните в по-горе посочената статия. В България, доколкото ни е известно, не се извършва залесяване с видове, образуващи клонални колонии, а те могат да намерят приложение при някои нелесопригодни площи. Например при тънък почвен слой от 15 – 20 см, свлачища и други. Достатъчно е да се намери място, дори и малко, но с подходящи условия и да се засади една или няколко фиданки до водоем, река, на по-ниско място, в съседство с терени с лоши условия – плитки и ерозирани почви, възвишения, неудобни за залесяване и други. След като започне да се оформя колонията, понякога е желателно да се внесат торове – например при бедни и ерозирани месторастения. Това може да става в близост до първоначално засадените фиданки. Третирането на цялата площ е безсмислено, тъй като в колонията, както споменахме, се споделят всички ресурси. Не е необходимо, дори е противопоказано извършването на агротехнически дейности като изораване, фрезование и подобни, защото ще се получат други колонии, които ще бъдат отдалечени от източника на ресурсите и мястото, което сме определили за торене. Или с други думи – ще бъдат лишени от добри условия.

Индивид от колония, израснал на дига

Считаме, че като представител на сивите тополи *Populus Bg cv. 11/38* е подходящ за създаване на колонии до 1500 м надморска височина. Той е български сорт, кръстоска между бяла топола и трепетлика, и въпреки че е създаден изкуствено, е разрешен за залесяване в териториите на екологичната мрежа „Натура 2000“.

Практиката ще докаже дали в едно обозримо бъдеще клоналните колонии няма да изискват по-сериозно внимание от страна на работещите специалисти в системата на горите. Освен култивара *Populus Bg 11/38*, с който разполагаме, може да се интродуцират и други видове, образуващи колонии, като *Quercus sinuata var. breviloba*, но това е въпрос на преценка от страна на водещи ръководители и учени.

Ще се радваме, ако темата ви е заинтригувала. Работата не е свързана с големи инвестиции, нито със загуба на много време. Да опитаме!

Инж. Вълчо СВИНАРОВ
Снимки Андон АНДОНОВ

Познати и непознати ползи от ципокрилите насекоми

Спомняте ли си кои наши познати насекоми попадат в групата на **ципокрилите**? Крилатите и безкрилите мравки, пчели, оси и стършелите. И вероятно си спомняте, че те имат ясно обособена „талия“ между гърдите и коремчето. Нека си припомним какво правят тези насекоми в природата.

Много от ципокрилите са опрашители на цветните растения. Пчелите обаче са и „производители“. Те пият нектар, събират цветен прашец, който носят в кошера (сн. 1). Продуктите от жизнената дейност на медоносната пчела са незаменима храна за човека. Интересно е, че пчелите са единствените животни, които човекът отглежда, без да осигурява и разпределя храната им. Той само подпомага отглеждането им.

Мед – произвежда се чрез събиране на нектар от цветовете на растенията, който пчелите трансформират и комбинират с отделени от тях вещества.

Прополис (пчелен клей) – произвежда се от събрани смолисти вещества от пъпките и кората на някои дървесни видове, смесени с етерични масла от цветния прашец.

Пчелен восък – восъчните жлези на коремчето на пчелата отделят восъчни люспи. Пчелите дъвчат тези люспи и ги слепват със слюнка, за да се образува восъчната пита (сн. 2).

Пчелен прашец – служи за храна на пчелите. Те събират от цветята прашец, който преработват с помощта на секрет от слюнчените си жлези.

Пчелно млечице – отделя се от пчелите работнички и се използва за храна на ларвите и пчелите майки.

Пчелна отрова – пчелите я използват за защита, когато се почувстват застрашени. Отделя се при ужилване, но с откъсване на жилото от тялото ѝ, пчелата загива. Установено е, че ако бъдат опушени с дим от огън, пчелите се успокояват.

Близки по начин на живот и устройство до

пчелите са осите и стършелите. Ужилването от тях може да бъде опасно за човека, защото с жилото си те вкарват отрова в жертвата си. Разликата между оси и пчели е ясно видима – пчелите изглеждат космати, докато осите са голи и имат по-дълга „талия“ (сн. 3). Стършелите се хранят с други насекоми, като могат да атакуват и близко разположени пчелни кошери. Повечето оси са хищници само когато са ларви. Възрастните се хранят със захар, която си набавят от нектар и медена роса, но събират части от други насекоми, с които да хранят малките си. Виждали ли сте гнезда на оси и стършели? (сн. 4). Те са леки и хартиени. Насекомите дъвчат парченца дървесина, превръщат я в паста и с нея изграждат своите ефирни хартиени гнезда. Интересното е, че тази технология ние, хората, сме я научили от ципокрилите!

Към групата на ципокрилите се отнасят и мравките. Повечето мравки, които виждате, са женски. От количеството на протеин в храната им се определя дали от ларвата ще се излюпи царица или работничка. Във всеки мравуняк има царица, женски мравки работнички и мъжки мравки. Най-дълго живее мравката царица (10 – 30 години). Оплодените яйца се превръщат в мравки работнички, а неоплодените – в мъжки мравки.

В гората е добре позната и червената горска мравка. Преди години лесовъдите специално са ограждали големите ѝ надземни гнезда, за да не бъдат разрушени (сн. 5).

С какво са полезни малките труженички? Те правят тунели в почвата, с което я подобряват, а отделно се хранят и с вредни за гората насекоми.

Възникнаха ли още въпроси у вас? Моля задайте ги на имейл p.mateva@abv.bg.

Д-р инж. Петя МАТЕВА
Изпълнителна агенция по горите
Инж. Симона ЗИНОВА
старши експерт в ЛСЗ – Варна

1
WWW.ADMAGAZINE.COM

2
WWW.PINTEREST.JP

3
WWW.PINTEREST.JP

4
WWW.PINTEREST.JP

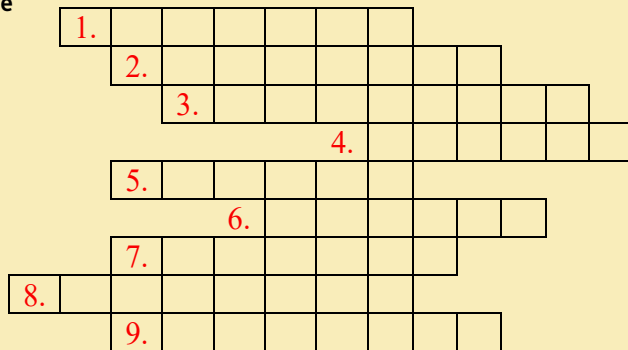

5
PIXABAY.COM

КРЪСТОСЛОВИЦА

Ако решите правилно кръстословицата, отвесно ще получите разреда, в който попадат осите, пчелите и стършелите.

1. Какво събират пчелите от цветовете на растенията?
2. Продукт, който пчелите произвеждат, за да хранят ларвите си.
3. Смолисто вещество, което произвеждат пчелите.
4. Какво се отделя, когато ни ужили пчела?
5. Продукт, отделен от специални жлези в корема на пчелите.
6. Мравката, която живее най-дълго в мравуняка.
7. Технологията за производството на какъв продукт сме взели от пчелите и осите?
8. Насекомо, което е близко по начин на живот до пчелите.
9. Според начина си на хранене стършелите са?

Отговори: 1. Прашец 2. Млечице 3. Прополис 4. Отрава 5. Восък 6. Царица 7. Хартия 8. Стършел 9. Хищници

„Сурва да я има, пък другото ще се оправя!“

Така казват старите сурвакари в Пернишко. Януари е – месецът на древния езически обичай, в който млади мъже със страховити маски огласят със звънци и хлопатари студения ден, а земята под краката им потръпва. Историята на сурвакарските групи като тази в пернишкото село Кошарево и на някои близки населени места е над

150-годишна, а те са едни от първите в района. В Перник и региона хората пазят своето съкровище „Сурва“, което връща по родните места малки и големи, а на празника като участници излизат цели семейства. От 2015 г. „Сурва“, или както казват местните „Сурова“, е включен в Представителния списък на ЮНЕСКО на елементите на нематериалното културно наследство на човечеството. За мъжете, а през последните десетилетия – и за жените и децата, дългата подготовка за „Сурва“ е като за най-важния спектакъл в годината. Празникът, в който изпълняват обичая „сурвакане“, ги сближава и обединява, дава на всички надежда за здраве, плодородие и добра реколта. Заслужава си да си в Перник по януарското време на Сурва. Ако не сте успели поне веднъж в живота да участвате в това тайнство в миньорския град, елате с нас в Борисовата градина.

На 8 януари над 200 сурвакари за втора година донесоха в София и представиха заедно с фолклорен танцов ансамбъл „Хоро“ към Общинския младежки дом – Перник, енергията и магията на „Сурва“ на открито в Борисовата градина.

Участваха сурвакарски групи при НЧ „Пробуда – 1935 г.“ – Перник, от с. Пещера, община Земен, с. Копаница, община Радомир, с. Светля, община Ковачевци, от селата Садовик и Кошарево в община Брезник. Сурвакарите, които прогонват злото в т.нар. мръсни дни в годината, вярват, че страховитите им маски ги защитават от пагубното влияние на нечистите сили. А ние дали вярваме, или не, някак неусетно, докато играят, попиваме в себе си енергията им.

Така и стана в Борисовата градина. Сцената и пространството на парка затрептя от кожи, рога, звънци, от групата сурвакари в яркочервени костюми с дървени чукове и саби, предвождани от войводата (болюбашията) – централна фигура в сурвакарските игри, в униформа, подобна на гвардейската, и предрешените мъже – невеста, младоженец, свекър, свекърва, девер, музиканти, тъпанджии, и, разбира се, поп, който носи чемшир и „светена“ вода, с която ръси навред, ах – и медицинската сестра, байрактаря, циганина, мечката и мечкаря. И ние ... потънахме във времето. Уловили някак си и ритъма на тъпана на звончарете, препасани със звънци, чанове и хлопатари, запристъпвахме с тях с вярата в добрите дни пред нас.

И бяхме благословени. И вярвахме, че много неща могат да се оправят. Затова магията на Сурва ще е вечна.

Жеия СТОИЛОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

НАЙ-МОЩНИЯТ СЕРИЙНО ПРОИЗВЕЖДАН МОТОРЕН ТРИОН В СВЕТА

—
MS 881

ПРОФЕСИОНАЛЕН МОТОРЕН ТРИОН

За надеждна и ефективна работа на професионалистите в гората при повяляне, разтрупване и надлъжно рязане.

WWW.STIHL.BG

STIHL